

**Роберт Боб Дефинбах**

# **ЈЕСТИРА**

**Проучавање о божанском  
провиђењу**

## ПРВА ЛЕКЦИЈА МИС ПЕРСИЈЕ (Јестира 1,1-2,18)

### Представљање

Прво поглавље књиге о Јестири бележи читаву серију пријема. Почине персијском царицом по имену Астина, а друго поглавље се завршава једном Јеврејком која постаје царица уместо Астине. Чини се да ће, уколико наставак књиге буде у складу са њеним почетком, бити право задовољство читати је. Није онда ни чудо зашто је та књига, од стране Јевреја свих раздобља, најчитанија старозаветна књига.<sup>1</sup> Али да ли је то баш тако? Пажљиво читање и проучавање овог текста ће нам помоћи да то сазнамо.

### Астина је уклоњена (1,1-22)

Цар Артаксеркс, међу секуларним историчарима познат као Ксеркс<sup>2</sup>, треће године своје владавине је, како се чини, учврстио своје царство подржавајући побуну у једном делу Египта, а потом и Вавилона. Столовао је у Сусану, у зимској резиденцији, у главном граду древног Елама, који је његов отац Дарија Први изградио као своју зимску престоницу. Артаксеркс је био највећи персијски цар, онај о коме је Данило пророковао: „Сада ћу ти рећи истину: ево, још ће три цара настати у Персији, али четврти ће бити богатији од свих њих. А кад стекне моћ својим богатством, све ће подићи на грчко царство“ (Данило 11,2).

То царство се више не зове царство Миђана и Персијанаца (види Данило 5,28 и 6,8); стога што су Персијанци постали доминантни, већ је оно сада царство Персије и Мидије (види Јестира 1,3).

Треће године своје владавине цар је приредио величанствени пријем који је трајао шест месеци. Текст нам не говори зашто је цар организовао

---

<sup>1</sup> „Драматичан преокрет судбине по којој је, како се чинило, јеврејски народ требало да буде избрисан са лица земље, толико је импресионирао писца ове књиге, да је уложио све своје списатељске способности у опису тих догађаја. Тај његов напор је одушевио јеврејске читаоце до мере да је књига постала тзв. бестселер доживевши бројна издања и преводе на многе језике. Књига је и даље бр. 1 у оквирима јеврејских заједница и већ се вековима чита као традиционалан обичај на годишњим окупљањима породице за празник Пурим.“ Joyce, G. Baldwin, *Esther, An Introduction and Commentary* (Downers Grove; Inter-Varsity Press, 1984, стр. 13)

<sup>2</sup> Ј. С. Бакстер пише: „Од небиблијских историчара познат као Ксеркс, што представља грчки облик персијског имена. Владвао је Персијом од 485. до 465. године пре Христа.“

тако дуго славље, али се чини да је то било зато што је свима у царству желео да покаже своју моћ и славу (1,4). Можда секуларна историја може да баци мало светла на ту расипност. У годинама које су следиле Артаксеркс је повео рат против Грка. Прослава је могла да буде нешто као међусобно упознавање и припрема команданата за предстојећи рат. Племићи и жене из многих покрајина (127) Артаксерксовог царства су били сведоци силне моћи свога цара, и из прве руке су видели какво славље је у стању да приреди (шестомесечни пријем). Није тешко замислити да је тај шестомесечни догађај обезбедио прилику за планирање војне акције против Грчке. Цар је сигурно намеравао да задиви своје госте, тако да му се подреде и подрже његово вођство када пође у битку.

Како се шест месеци славља ближило крају, отпочео је један краћи пријем – трајао је седам дана – а на њега су позвани сви који су боравили на двору у Сусану, од најмањег до највећег (види 1,5). Онај дужи пријем је био за племство (види 1,3.4), али и на краћем пријему је било служено обиље хране и вина. Мада је цар обезбедио вино у великим количинама, ниједног присутног није терао да пије више него што је овај желео (види 1,8).

Посебно су жене биле задивљене палатом и имањем око палате.<sup>3</sup> Нисам сигуран шта је аутор мислио свим тим описима, али сигурно је било у функцији приказа „богатства сјаја његовог царства“ (1,4). Било је ту и завеса од финог платна које су висиле на сребрним алкама и мермерним стубовима (види 1,6). Замишљам то као веома скуп шатор подигнут поред зграде, шатор у коме је служена храна и где су се гости забављали. Било је ту и лежаја на које су гости после оброка могли да прилегну, и то не лежајеви купљени на распродаји из подрума некакве продавнице намештаја, већ лежаји од злата и сребра. Под је био од порфира, седефа и белог и црног мермера. Поврх свега, вино је служено у пехарима који су сами по себи били непроцењива уметничка дела. Знао да би већина жена приметила све те детаље, па и оне који нису поменути. Сврха пријема беше следећа: Цар је свима дао на знање да је богатији и моћнији од било ког човека на Земљи.

Док су мушкарци имали свој пријем са царем, жене су имале свој са царицом Астином (види 1,9). Пред крај седмог дана, пријем се ближио крају. Обиље алкохола које је текло претходних дана разгалило је царско срце (види 1,10). Не пише да је цар био пијан, већ да је вино „разгалило“

---

<sup>3</sup> „Рана археолошка ископавања у Сусану која је водио М. А. Делато била су без могућности за прецизност каква је доступна данас, па је археолог био збуњен рушевинама опљачканим од стране Александра Великог и његових наследника. Ипак откривени су главни делови комплекса палате: престоног дворана, харем и позиција дворске баште која се наводњавала из оближње реке (7,7). Ако аутор књиге никада и није био у Сусану, свакако је био веома добро информисан о царској резиденцији, као и о карактеру цара.“ Joyce C Balgvin, *Ester: An Introduction and Commentary* (Downers Grove; Inter-Varsity Press, 1984, стр. 20.)

његово срце. Свето писмо не забрањује људима да се развеселе, већ да се не напију (види Пон. закон 14,24-26). Морамо да будемо пажљиви да не „учитавамо“ превише у текст. У сваком случају када се царско срце разгалило, послао је по царицу како би је показао мушкарцима око себе (види 1,10.11). Све што у вези са овим могу рећи је следеће: цар је долазак царице испланирао као велико финале. Према ономе што читамо у библијском тексту, царица пред тим људима није требало да прикаже, да демонстрира своју одећу, већ да се појави са својом царском круном на глави. Позвана је да прикаже своју царску лепоту, а не да гомилу забави каквом бурлеском. Сетите се да је сврха пријема била да цар покаже „**богатство сјаја свог царства**“ (види 1,4). Цар није упутио молбу, просто је наложио царици да дође. Требало је да се појави у свој својој слави и тако допринесе слави цара.

Чини се да бројни писци библијских коментара, као и немало хришћана, из текста читају и оно што у њему не пише. Они претпостављају да је цар наредио царици да се обешчисти тако што ће се појавити непристојна или плесати пред пијаном гомилом мушкараца. (Питам се колико су жене биле трезније.) На пример, Сидлов Бакстер је писао: „Цар је наредио Астини (Астина значи „прелепа жена“) да дође и непристојно се покаже пред великом групом полупијаних људи“, што не би било само кршење Персијске етике, већ и окротно обешћашћивање једне жене за цео њен живот, и то жене коју би пре свих и свега другог цар требало да заштити. Астинино одбијање је храбро и потпуно оправдано, мада можемо разумети да је њено јавно одбијање послушности неке ко је био апсолутни владар, и при томе добрано поднапит, било шокантно и понижавајуће, иако потпуно заслужено.<sup>4</sup>

Исти став заступају и други теолози: „Одбијање Астине да послуша наређење које је од ње захтевало да се непристојно покаже пред групом пијаних мушкараца, било је, колико скромност ње као жене, толико и поштовање статуса царице. Према персијским обичајима, чак много више него супруге других људи, царица је требало да се не излаже погледима јавности. Да царева крв није била загрејана вином, или да му сујета није била повређена, достојанствено понашање Астине би видео као исказивање части и себи и њој.“

Неки други теолози нагињу у истом смеру, али су знатно пажљивији у вези са закључцима који не извиру из самог текста: „Последњег дана пријема пијани цар шаље седам својих евнуха... преко којих је комуницирао са харемом, да доведу Астину. Персијске царице су обично јеле за царевом трпезом, али не неопходно приликом великих пријема. Вероватно се плашећи за своје достојанство усред групе тако пијаних људи, одбила је да се покори наредби.“

---

<sup>4</sup> J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, Vol. 2, стр. 269.

Ми заиста не знамо шта је навело царицу да учини то што је учинила. По мом мишљењу она је била царске (у најмању руку племићке) крви. Секуларни историчари не говоре много о њој. Чини се да скоро сви претпостављају да су се жене прикладно и контролисано понашале, док су се мушкарци опијали до бесомучности. Током студија проучавао сам карактерне особине људских бића и по ономе што сам том приликом закључио, мало је вероватно да ће се жене упуштати у претеране неприкладности каквим су склони мушкарци.

У посматраном библијском тексту царица Астина сигурно није наишла на благонаклоност. Она је хладно одбила наредбу свог супруга и тиме узроковала њихово раздвајање. Сви цареви саветници су окривили царицу и препоручили да буде замењена неком „бољом од ње“ (види стих 19). На њен поступак се гледало као на лош пример који би могао довести до тога да и друге жене презриво гледају своје мужеве и лоше се понашају према њима (види стихове 17,18). Нико заправо не зна зашто се царица понела тако како се понела. Последица је била следећа: моћна царица је уклоњена са положаја части и моћи, чиме је припремљен пут да се млада Јеврејка уздигне све до трона најмоћнијег цара на лицу Земље.

Цар је можда био „весело“ од вина које је попио, али после царичине самовоље је побеснео. Замислите само колико је царичин гест понизио Артаксеркса. Оно што је желео да постигне невероватним шестомесечним пријемом било је да задиви госте својим богатством и својом моћи. Желео је верне савезнике када почне свој поход на Грчку. А сада, током завршне „параде“ шестомесечног расипништва, рођена жена му пркоси; одбија да му искаже част и послушност због чега му је ужасно непријатно пред гостима.

Цар се расрдио на Астину, али није изгубио контролу. Није јој одмах изрекао смртну пресуду или неку другу судбину. Сазвао је своје главне саветнике и упитао их шта би требало да уради. Када су саветници предложили цару решење, он га је прихватио и извршио.

Цареви саветници су били мудри људи, а он их је поштовао и слушао. Седморици мудрих људи је постављено питање: „Шта би цар требало да уради?“, стога што су то били људи који су, са једне стране разумели време у коме су живели, а са друге стране познавали су и законе и правду (види стих 13). Они не само да су схватили грешку коју је Астина учинила, већ су имали и истанчан осећај за правду, због чега су и изнашли прикладну казну за њено бунтовништво. Такође, познавали су и разне људе, језике и културолошке обичаје у оквирима Артаксерксовог царства и водили су рачуна о томе какве ће ефекте изазвати царева одлука.

Упркос ономе што је Артаксеркс можда учинио и у неко друго време,<sup>5</sup> себи не бисмо смели да допустимо да на његове поступке гледамо као на

---

<sup>5</sup> Шта је с тим Артаксерксом? Он је цар који је (између осталог) наредио изградњу моста преко Хеласпонта (стари назив за мореуз Дарданели) и који је, дознавши да је невреме

дела пијаног човека. На основу елемената које нам је о Артаксерксу приказао, аутор књиге о Јестири као да намерава да га осуди. Ипак, будимо опрезни са осудама донетим на темељу онога што говоре секуларни историчари, поготово они који мало или нимало узимају у обзир Свето писмо и поруку ове библијске књиге. Наш текст каже само то да је Артаксеркс позвао супругу, царицу Астину, да се појави са својом царском круном као део његовог хвалисања пред светом. Она је то одбила не објаснивши разлог. Цар је био љут и затражио је савет својих најмудријих и најповерљивијих саветника. Они су целу ствар измерили са становишта закона земље, али у светлу утицаја који ће царева одлука да има на цело царство. Из онога што смо у тексту прочитали, ко би се у таквој ситуацији боље или мудрије понео?

Мемукан, један од саветника, изнео је своје мишљење, а остали саветници су се сложили с њим. Савет се свидео и цару па је поступио у складу са њим. Мемукан је закључио да царица није погрешила само према цару, већ и према царству. Она је била најистакнутија и највише опонашана жена у персијској царству, због чега су њени поступци имали утицаја на сваку жену у царству. Астина је презриво одбацила мужевљев ауторитет, а он није био само њен муж, него и цар. Зато, уколико цар према Астини не би предузео одлучне и категоричне мере, било би побуне у сваком домаћинству. Жене би стекле храброст да се према својим мужевима понашају као што се Астина понела према свом мужу. А ми, ето, мислимо да је покрет за женска права нешто што се појавило у наше доба.

Морамо да нагласимо и то да цар и његови саветници у целој тој ствари нису поступили библијски. Проблему су приступили са становишта процене сопствене шовинистичке културе, а не са становишта Божије Речи. Нема сумње да су они на жене гледали као на инфериорна бића која су ту да би служила за задовољство мушкараца. Резултат тога је савет мудраца који је био управљен на то да се одржи *status quo*, а не да се поступа према божанским уредбама.

Мемуканов савет цару је био једноставан: царицу треба уклонити са њеног положаја истицања и части. Више не треба да се појављује пред царем као његова супруга, већ њено место треба да припадне „...**другој која је боља од ње**“ (стих 19). Царева одлука мора да буде неопозива и закон

---

уништило мост непосредно по његовом завршетку, био толико заслепљен мржњом да је наредио бичевање мора са три стотине удараца, бацање у мореуз пара тешких букагија и одсецање главе несрећном градитељу. J. Sidlow Baxter, *Eksplora the Book*, Vol. 2, стр. 262-263.

Персије и Мидије мора да буде неопозив. Царев декрет треба пронети по читавом царству,<sup>6</sup> тако да мужеви остану „главе“ којима се жене подређују.<sup>7</sup>

### **Јестира се уздиже у позицији и моћи**

**(2,1-18)**

Није одмах јасно да је од догађаја у првом поглављу прошло неколико година.<sup>8</sup> Знамо то зато што је поменути шестомесечни пријем одржан треће године Артаксерксовог царевања (види 1,3), а Јестира није доведена пред цара све до седме године његове владавине (види 2,16). Царев бес према Астини је, чини се, спласнуо а осећања која је имао према њој је оживео. Царица му је била у мислима и као да се премишљао у вези са оним што је против ње предузео. Није чудо што су саветници од њега тражили да у вези са том ствари донесе закон који не може да се промени. У супротном не можемо а да се не запитамо: Да ли би се цар предомислио?

Цареве слуге су схватиле шта се догађа па су му предложиле да настави са спровођењем у дело савет мудраца – да изабере нову царицу. Тешко да га је на такво шта требало много наговарати, будући да је Артаксеркс био женскарош. Само мали подстрек и већ је организовао избор за мис, поготово што је он био „жири“. Такмичиле су се најлепше девице из његовог царства, а план му је био да „испроба“ сваку од такмичарки. Оне које не буду изабране за нову царицу, биће задржане као његове конкубине. Свака девица је провела по једну ноћ са царем, ноћ која се није састојала само од вечере и плеса. Жене су биле доведене у харем и предате на чување Игају (види стих 8). У харему би провеле годину дана у улепшавању (види стих 12). Пошто би провеле ноћ са царем, девојке су водили у други харем којим је управљао евнух Сазгаз, човек задужен за цареве конкубине (види

---

<sup>6</sup> У персијској царству је постојало нешто што бисмо могли назвати ондашњим „Постекспресом“.

<sup>7</sup> Завршна изјава из стиха 22 је збуњујућа. Шта: „...сваком народу на његовом језику...“ има са вођством? Знамо да је мешање језика у Вавилону покварило планове људи за изградњу куле. Чини ми се да су у уму аутора књиге, вођство и језици били некако повезани. Да ли су неки људи својим језиком говорили иза леђа својих жена? Да ли су жене говориле језик свог народа али њихови мужеви нису? У могућности да се говори локалним језиком лежи велика снага. Ако би жена говорила локалним језиком а њен супруг не, она би имала контролу над њим. Ова изјава пред нас ставља питање: Шта то аутор књиге овде жели да разумемо?

<sup>8</sup> Током тог времена је Артаксеркс претрпео страشان пораз у рату против Грка. „У свом великом походу против Грка 481-479 пре наше ере са армијом од око 200.000 војника и морнарицом са више стотина бродова, Артаксеркс (Ксеркс) је очајнички хтео да се реваншира Грцима за понижавајући пораз његовог оца Дарија I (522-486) у маратонској бици (490 пре наше ере). Али упркос вештој стратегији и планирању Спартанци су их прво блокирали код Термопиља а потом и потпуно поразили североисточно од Атине (480 пре наше ере). Недуго затим (479 пре наше ере), и то пред његовим очима, западно од Атине је уништена и његова морнарица.“ John C. Whitcomb, *Esther: Triumph of God's Sovereignty*; стр. 30.

стих 14). Мислим да слободно можемо да претпоставимо следеће: Када се завршио целоноћни састанак девојке са царем, она више није била девица.

Међу такмичаркама је била и прелепа млада Јеврејка (јеврејско име Хадаш) са персијским именом Јестира.<sup>9</sup> Једини атрибут у вези са Јестиром је онај физички – била је прелепог стаса и лица. Речи из Прича Соломонових 31,30 треба узети и као коментар и као упозорење. Поред тога што је била прелепа, Јестира је била и сироче. Када су јој умрла оба родитеља, њен рођак Мардохеј ју је узео к себи и одгојио као своју кћи (види стихове 5-7). Обоје су били из Венијаминовог племена, потомци Киса (прогнаног из Јерусалима са Јехонијом 597. год) и његовим сином Семајом (види стихове 5,6).

Када је царев указ (наредба) био објављен, многе младе девојке су одабране да буду учеснице такмичења и доведене су у Сусан, где су предате на старање евнуху Игају. Међу девојкама је била и Јестира. Млада девојка је посебно прирасла за срце том човеку, па јој је био склон више него осталим девојкама. Неко ће можда помислити да је стекла наклоност због свог побожног карактера. Међутим да је то био разлог, аутор књиге би сигурно то и нагласио – слично као што су описани Јосиф или Данило. Морам да будемо опрезни да из текста не читамо оно што у њему не пише јер треба увек имати на уму гесло цркава Покрета обновљења из ког проистичу Христове цркве „Тамо где Библија говори ми говоримо, тамо где Библија ћути ми ћутимо“.

Ни за Мардохеја нема никаквих препорука. Знамо да Јестира није открила своју националну припадност зато што је Мардохеј тако саветовао (види стих 10). Морам да се запитамо да ли би уопште имала право да се такмичи ако би се сазнало да је Јеврејка? Због чега је Мардохеј био вољан да на себе стави свој јеврејски беџ, али не и на Јестиру? Па, он није покушавао да постане следећи цар, али Јестира јесте покушавала да постане следећа царица.

Независно о могућим шпекулацијама, у вези са поступком Мардохеја (треба приметити да нам аутор не говори о разлозима), Јестира је доведена Игају, човеку у чијим је очима стекла наклоност и предност у односу на друге учеснице такмичења. Игај јој је дао седам пробраних пратиља и доделио им најбољи део харема (види стих 9). Врло брзо је била опремљена свим козметичким и другим средствима за дотеривање, што јој је можда омогућило бољи почетак у процесу улепшавања. Коначно, пошто је више младих девојака пре ње провело ноћ са царем, Игај јој открива неколико тајни у вези са оним што цар воли. *Мање* (шминке, или чега год већ) оставља бољи утисак на цара него *више*, једна је од тих тајни (види стих 15).

---

<sup>9</sup> „Порекло имена Јестира је дискутабилно. Јеврејска реч *Hadassah* (2,7) значи „мирта“, а очигледно звучи попут персијског имена које долази или од Вавилонске богиње Иштар, или од персијског *ситар* што значи „звезда“. Персијско име би омогућило Јестири да у тајности сачува своје страно порекло.“ Baldwin, стр. 21.



Мардохеј је био далеко од тога да га није интересовала судбина Јестире, његове поћерке. Једном када је одведена у царев харем, више није могла да долази у контакт са мушкарцима, изузев цара и његових евнуха који су се старали о харему. Будући да није открила ни своју националну припадност ни своју везу са Мардохејем, није могао да јој дође у посету. И тако, свакодневно је шетао испред двора прилазивши што је могуће ближе харему не би ли дознао како се ствари одвијају (види стих 11). Верујем да је био забринут и то с добрим разлогом. Вероватно се осећао слично као Авраам у вези са својом супругом Саром када је била у фараоновом харему (види Постање 12,1-20). Знајући за цареву репутацију у вези са женама, Мардохеј је имао доста разлога за страх.

Јестира је у припреми провела годину дана. Шест месеци је имала третман уљем од мирте, а шест месеци балзамовим уљем и средствима за улепшавање (види стих 12).<sup>10</sup> Дошао је и дан Јестириног „изласка на писту“. Прихватила је Игајев савет и са собом понела само оно неколико ствари које јој је он дао (види стих 15). Уобичајено је било да, пошто би млада девица провела ноћ са царем, ујутро буде одведена у други део харема (види стихове 13-14). Уколико би освојила наклоност цара он би је поново позвао, у супротном би (што се тиче мушкараца) имала веома усамљен живот. Она која би стално освајала наклоност цара је, више него сигурно, била будућа царица. Према стиху 15, Јестира је нашла наклоност у очима свих који су је *видели*. Не верујем да је то исто што и: Освојила је наклоност свих који су је *знали*. Бојим се да је Јестира била изузетно лепа жена и да је наклоност коју је стицала била резултат њене физичке појаве, а не њеног карактера. Морам да нагласим чињеницу да се нигде у књизи не спомиње њен карактер, што је за Јевреје веома неуобичајено. Ако нас Свето писмо ичему учи, то је да особе не процењујемо на основу њихове лепоте или шарма, већ на основу њиховог карактера.

**„Али Господ рече Самуилу: 'Не гледај на његов изглед ни на висину његовог раста, јер сам га одбацио. Господ не гледа као што човек гледа. Човек гледа на спољашњост, а Господ гледа на срце'“ (1. Самуилова 16,7)**

**„Ко да нађе честиту жену? Таква вреди много више од драгуља... Допадљивост је заводљива и лепота пролазна, али ће хваљена бити жена која се Господа боји“ (Приче Соломонове 31,10.30).**

**„И рече им: ви се представљате праведни пред људима, али Бог зна ваша срца. Јер што се међу људима сматра као за нешто високо, пред Богом је мрзост“ (Лука 16,15).**

---

<sup>10</sup> Из стиха 9 видимо да је Игај те ствари Јестири дао раније него другим девојкама. У стиху 12 аутор каже да је то био редован поступак, али ми знамо да је Јестира имала „посебан третман“.

Јестира је освојила срце цара Артаксеркса. Он ју је заволео више од свих других конкубина, па је она изабрана за царицу уместо Астине (види стих 17). У њену част, али и прославу целог тог избора, цар приређује још једну гозбу, већ четврту о којој читамо у прва два поглавља књиге о Јестири. Прослава је била у Јестирину част. Био је то њен тренутак славе. Артаксеркс је прогласио празник и послао дарове људима у свом царству (види стих 18).

### ЗАКЉУЧАК

Каква дивна прича која греје срце. Просто би могла да поче речима: „Било једном...“ и да се заврши са „...живели су срећно до краја живота.“ Али пре него што се почнемо осећати превише угодно због онога што смо прочитали, потребно је целу ту ствар још мало промишљати. Ево неколико питања са којима ћемо почети то размишљање:

1. Зашто се у књизи ни један једини пут не помиње Бог?
2. Зашто ниједном у књизи није споменута молитва?
3. Зашто се у Новом завету ниједан писац не позива или не цитира књигу о Јестири?
4. Књига о Јестири обезбеђује историјски темељ за празник Пурим. Зашто тај празник никада није поменут у Новом Завету?
5. Зашто Калвин или Лутер нису писали коментар о овој књизи, и зашто је Лутер говорио да би волео да та књига не постоји?
6. Зашто је баш ова књига међу Јеврејима популарнија од свих других књига Старог завета?
7. Зашто каснији грчки преводиоци додају много стихова (има их 157, док основни Јеврејски текст има 107 стихова) покушавајући да промене наше разумевање старијих текстова?
8. Будући да се књига бави Јеврејима који живе изван Обећане земље, зашто се ниједном не помињу Божји закон, Света земља или Јерусалим и Храм?
9. Зашто смо толико склони да на цара Артаксеркса гледамо као на злог човека, а на Мардохеја и Јестиру као на побожне особе?
10. Зашто се радујемо Јестирином доласку на трон, иако је прећутала своју националну припадност и сродство са Мардохејем; живела је изван Обећане земље, удала се за незнабожачког цара, а њено такмичење и победа на избору за мис Персије је укључивала и вођење љубави са царем?

Нешто је страшно погрешно са Божјим народом онако како је представљен у књизи о Јестири. Не би требало да уживамо у Јестирином „успеху“ доласка на трон. Требало би да смо тужни. Размислите о Јестириној књизи у светлу важних запажања из других делова Старог завета.

1. Од самог почетка Божјег деловања са патријарсима а потом и са Израелом, Бог обећава да ће боравити међу својим народом у Обећаној земљи – Израелу – посебно у Храму у Јерусалиму:
  - Постање 28,10-19 и 22-26
  - Излазак 15,17
  - Бројеви 35,34
  - Поновљени закон 12,5 и 11
2. Када су Израелци сагрешили и били избачени из своје земље, требало је да се окрену ка Јерусалиму и Храму у њему, и тако упућују молитве Господу (види 1. Царевима 8,33-53)
3. Бог је указао на то да ће Израелци сагрешити и из обећане земље бити одведени као робље у страну земљу, али им је обећао и да ће их вратити назад у земљу обећања (види Поновљени закон 30,1-5).
4. Пророк Јеремија је саветовао Израелцима да се сместе у Вавилон али да им он не буде пребивалиште већ само боравиште, јер ће се после 70 година вратити у Обећану земљу (види Јеремија 29,3-7 и 10-14).
5. Праведни ни у заробљеништву нису заборавили своју земљу и Храм; чезнули су и за земљом и за Храмом (види Псалам 137,1-9).
6. Иако у заробљеништву, они који су били свесни божанске сврхе нису се „прљали“, него су живели према својој вери и Божјој Речи (види Данило 1,8). Прво поглавље (и даље) књиге Данилове бележи догађај који нам открива његову постојаност у верности свом Богу. Догађаји из Данила 1 су потпуно супротни поглављима 1 и 2 књиге о Јестири, где видимо да је она крила свој идентитет и живела као да је Персијанка.
7. Када се навршило 70 година, Бог је покренуо срце Кира који издаје проглас да се сви Јевреји могу вратити у своју земљу, баш као што је Јеремија пророковао (види Јеремија 30,1-4; 2. Дневника 36,21-23).
8. Књиге Јездре и Немије говоре о побожним Јеврејима који су се вратили у Обећану земљу, и упркос великих тешкоћа и противљења поново градили Храм и Јерусалим. Са друге стране, књига о Јестири говори о онима који су се исувише повезали са земљом у којој су боравили, па нису послушали Бога и остали су у страниој земљи, иако повратак у Израел није била само могућност, него наређење.

Тек када књигу о Јестири сагледамо у светлу других старозаветних текстова можемо да запазимо њену јединствену поруку и допринос Старом завету. Док се Јездра и Немија усредсређују на повратак верног остатка, Јестира описује судбину оних који су остали у земљи у коју су одведени као робље. Не треба мислити да су Мардохеј и Јестира били побожни Јевреји, будући да су живели у непослушности. Због тога и није чудо што је Јестирино персијско име заправо име незнабожачког бога Иштара.

Због чега је Бог инспирисао писање ове књиге и постарао се да буде уврштена у канон Старог завета? Шта она има да нам каже? Као прво, она је упозорење свима који не живе као „странци и ходочасници“ већ као становници земаљске стварности; као обични „поземљари“ (види 1. Петрову 1,1). Као друго, упозорава нас да не заборавимо где је наш прави дом и да живимо на начин који показује да жељно ишчекујемо повратак „кући“. Упозорава нас на опасност од тога да на успех почнемо гледати онако како овај свет гледа, па да се почнемо радовати Јестирином успешном походу на трон, на позицију части и поштовања, независно од начина на који је на то место дошла. Као треће, говори да чак и када смо неверни, Бог остаје веран својој Речи и својим заветним обећањима.

Књига о Јестири се бави грешношћу оних Јевреја који се нису вратили у Обећану земљу и Божијм старањем о свом народу, не *због* њиховог греха, већ *упркос* њиховом греху. Тужно је то што се Бог и Божје име уопште не спомињу у књизи о Јестири, а не спомиње се јер се о њему не размишља. Ти „Божји људи“ живе као да нема Бога. Они су били практично атеисти. Борили су се за свој напредак, или просто преживљавање, ослањајући се на сопствену довитљивост и лукавство, уместо да живе по Божјој Речи и ослањају се на то да ће их Он ослободити својом силном моћи. Књига не ласка Јеврејима у Персији, а и не треба, али зато описује нас и наша хладна срца. Обраћање пажње на лекције из књиге о Јестири би требало да нам помогне у одбацивању „брига овога света“, и чврстом приањању уз Бога који је припремио пут за „свет који долази“.

## **ДРУГА ЛЕКЦИЈА**

### **СЕДЕЊЕ НА ЦАРЕВИМ ВРАТИМА**

#### **(Јестира 2,19-3,15)**

#### **Представљање**

Понекад чинимо ствари не размишљајући какве користи ћемо имати од тога, а касније откријемо да је управо то дело имало велики утицај на нашу будућност. Управо је то био случај и са Мардохејем. У прочитаном светописамском тексту видимо да је Мардохеј спасао цара атентата који су испланирала двојица његових слугу. Није ни слутио да ће то његово дело имати тако велики утицај на будућност. То што је спасао цара догодило се онако успут, ненамерно. Али сачекајте. Постаје још горе. Уколико је Мардохејево ненамерно дело променило ток историје, његово намерно дело није само њега, него читав Јеврејски народ изложило погибији. Настављајући проучавање књиге о Јестири, важно је да пажљиво читамо библијски текст.

#### **Пропала завера**

##### **(2,19-23)**

Завршни стих другог поглавља далеко је од тога да је случајно забележен у причи о Јестири. Стих 19 нас обавештава о тешкој судбини Јевреја која ће ускоро постати широко позната. Мада је Артаксеркс заволео Јестиру па је она изабрана да буде царица уместо царице Астине, догодило се друго окупљање девица. Девојке које су се окупиле биле су или оне из прве групе које су добиле још једну шансу, или друга група лепотица које су управо довршиле свој период улепшавања (види 2,2). Заправо и није значајно ко су биле те жене. Оно што јесте значајно је то што је цар у доброј мери био окупиран њима, а не Јестиром (види 4,11). Ако би Јестира желела да приступи цару, за такво шта је морала постојати посебна прилика.

Други проблем се састојао у томе што Јестира цару још увек није открила свој идентитет, иако је од тренутка када је постала царица прошло неколико година.<sup>11</sup> Откриће да је Јестира Јеврејка, могло би је дисквалификовати да учествује у такмичењу за нову царицу. Али да је цар знао њен идентитет и прихватио га, сигурно не би са предумишљајем осудио све Јевреје на смрт. Збуњујуће је то што се Јестира и даље држала Мардохејевих налога иако је била Артаксерксина жена и царица (види стих 20). Као да је још увек била девојчица која одраста у Мардохејевом дому.

---

<sup>11</sup> Чини се да Џ. Болдвин оправдава Јестирину превару када пише: „Уколико се од цара тражило да жену узме из једне од седам племићких породица, као што Херодот тврди (*The Histories iii.* стр. 84), постојало је безброј разлога да не открива своје порекло. (Joys C. Baldwin, стр. 71, fn. 1.)

Због извештаја из стихова 21-23, по свему судећи можемо да ставимо на страну сваку забринутост која би нас могла мучити. Мардохеј је свакодневно „седео на царевим вратима“ у близини просторија у којима је боравила Јестира. Он се држао у близини Јестире како би дознао шта се са њом догађа. Будући да она није крила само своје јеврејско порекло већ и родбинске везе са Мардохејем, он јој није имао директан приступ, а она је била усамљена у палати.<sup>12</sup> Двојица царевих евнуха, Вихтан и Тарес, који су како се чини били тамо на дужности, из неког разлога су се наљутили на цара и почели су да се договарају да га убију. Због положаја који су заузимали имали су приступ цару, а тиме и прилику за атентат. Не знамо како, али Мардохеј је сазнао за заверу, па је о томе известио Јестиру, а она је у његово име обавестила цара. Иако можемо да помислимо да је такво нешто само празна претња, после више година цар је, и то на свом трону, ипак убијен.<sup>13</sup>

Не можемо да знамо мотив због кога је Мардохеј јавио Јестири о завери, али због тога што је јавио њој а не цару, можемо да претпоставимо да његова прва брига није био цар, већ Јестира. Уколико би она била са царем у тренутку када се атентатори оборе на њега и она би била у смртној опасности.<sup>14</sup> Мада Јестира у Мардохејево име јесте обавестила цара о завери, ипак није открила да је Јеврејка и да је у сродству са њим.

### **(Мардохејева) Гордост и (Аманова) пристрасност (3,1-15)**

У причи о Јестири се догодио још један необичан заокрет. Очекивали бисмо да ће Мардохејева оданост бити награђена. Догађај је био записан у књигу дневника о царевима али и одмах заборављен, мада је Артаксеркс био познат по томе што је награђивао оданост. Уместо да читамо о Мардохејевом унапређењу, изненада и ниоткуда се појављује човек по имену Аман и постаје други човек персијског царства. Немамо ни једне једине информације о томе како се тај човек уздигао до тог положаја. Значајно је да приметимо да, када је Аман стекао моћ, више се не помињу

---

<sup>12</sup> Сидлов Бакстер верује да се Мардохеј налазио код врата зато што је био нека врста јавног службеника, који је на то место дошао указом цара, а на Јестирину интервенцију. Мада је то могуће, то није ни неопходно, ни суштински важно за причу која се даље одвија.

<sup>13</sup> Ксеркс је убијен у завери 465 пре наше ере, а наследио га је син Артаксеркс I (465-424 пре наше ере). (Mervin Breneman, „Ezra, Nehemiah, Esther,“ *The New American Commentary* (Broadman & Holman Publishers, 1993), стр. 279.)

<sup>14</sup> Ако бисмо још мало спекулисали, морали бисмо да се запитамо како је Мардохеј дознао за заверу против цара. Ако је он био познат као Јеврејин који се не клања пред царем, или царевим званичницима, тешко да би га ови цареви непријатељи сматрали претњом по себе. У сваком случају, изгледало је да се Мардохејев став према цару не разликује много од става поменутих „бунтовника“.

саветници од којих је цар некада тражио савете. Изгледа да је тај човек постао царева „уши“.

Једино што нам је у вези са Аманом речено, јесте да је он био син Амадета Агагеја (3,1). Мардохеј је био Венијаминовац, потомак цара Саула. Саул је требало да убије Агага, цара Амалечана, али је пропустио да то учини. Пророк га је због тога укорио (види 1. Самуилова 15). У пророштву Валама, обећани Месија ће бити већи од Агага (види Бројеви 24,7). Изгледа као да су та два древна догађаја одредила судбину ове двојице мушкараца, судбину у којој Аман неће надвладати.

Иницијални сукоб није био између Мардохеја и Амана, већ између Мардохеја и царевих слугу који су били на вратима. Мардохеј је одбио да пред Аманом клечи и да му се клања (види 3,2). Цареве слуге нису могле да не виде такво Мардохејево понашање, па су га укоравали што се не придржава цареве наредбе. Ипак, то није променило Мардохејев став. Оправдавао је свој поступак тако што им је рекао да је он Јеврејин. Као Јеврејину, Мардохеју је било забрањено да чини такво шта. Изгледа да је то нервирало царева слуга па су рекли Аману за његово „непоштовање“. Сада ће видети хоће ли тај његов разлог, да не клечи и да се не клања, вредети и пред директним Амановим погледом (види 3,3).

Аман се разљутио. Како ли се тај човек само усуђује да изазива њега и цара! Аман није олако узео Мардохејеве речи. Ако је одбио да му се клања због тога што је био Јеврејин, да ли то значи да се на исти начин понашају сви Јевреји? Ако је тако, Аман не треба да се позабави само Мардохејем, него и свим другим Јеврејима. И тако, чекао је погодан тренутак. Персијанци су на први месец гледали као на право време у коме је требало покренути будуће акције.<sup>15</sup> Одлука се није доносила на основу положаја планета или звезда, већ бацањем коцке (пура, тј. жреба). Избор је пао на последњи месец, месец Адар. Заповест се односила специфично на тринаести дан дванаестог месеца (види стих 13). Било је то време у коме је Аман требало да изврши своју заверу. Био је уверен да вреди чекати, будући да му је судбина била наклоњена. Али по Божијем провиђењу то одлагање је пружило обиље времена да се царев указ промени, а Јевреји спреме за одбрану од непријатеља.<sup>16</sup>

Одабравши право време да уништи све Јевреје, Аман долази цару. Мудро избегава да каже о ком народу се ради све док не добије цареву

---

<sup>15</sup> Почетак године је за Амана било посебно погодно време за почетак акције, јер према Вавилонској религији, у то време се и богови окупљају како би одредили судбину људи.

<sup>16</sup> Коначни развој ситуације још једном потврђује Божије старање за његов заветни народ, односно да када је бачена коцка... „али од Господа долази свака одлука њена“ (Приче Соломонове 16,33). Божја суверена власт се може запазити и у овом случају. Јер, иако су астролози и врачеве бацали коцку испитујући сваки поједини дан у години, догодило се да је коцка пала на тринаести дан последњег месеца, омогућујући тако довољно времена да се Аманова завера изроди, а контрауказ оствари.

одобрење да их уништи.<sup>17</sup> Пред цара је изнео два предлога: (1) да ослободи царство од бунтовних људи који се не подређују царевом ауторитету и на тај начин бивају извор за наредне побуне, и (2) својим великодушним прилогом ризници и конфисковањем јеврејских имања, цар би имао велику материјалну корист.

Постоје одређена неслагања око финансијске привлачности Аманове понуде.<sup>18</sup> Мада је изгледало да цар одбија да прими исплату коју Аман нуди, бројни људи сматрају да је то само типично источњачко ценкање (види Постање 23,1-6), И тако, цар би имао користи како од Амановог прилога, тако и од дела плена од конфискованих имања.

Онај први део нас више интересује. Немало упућених у ову материју на Аманову понуду гледају као на комбинацију истине и лажи, сматрајући да она (понуда) нема утемељење у истини. Због тога дају за право Мардохејевом одбијању да пред Аманом клекне и да му се поклонити:

„Када су царева слуге упитале Мардохеја: 'Зашто не мариш за цареву заповест?' одговорио им је да је то зато што је Јеврејин. Дакле, одбијање је јасно повезао са својом јеврејском вером. Није намеравао да „принесе“ човеку оно што се „принеси“ само Богу; као што се ни верни остатак Јевреја у коначним невољама неће поклонити Звери, нити ће примити њен знак.“ (J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, Vol. 2, стр. 285.)

„Цар је чак заповедио да се пред њим мора савити свако колено. Али је био један који је одбио да то учини – Јеврејин Мардохеј. За разлику од Персијанаца који су се, према Плутарху, односили према свом цару као да је бог, Мардохеј ниједном човеку неће „принети“ оно што припада само једном истинитом Богу у кога верује – нешто слично као у случају Данила и Дарија. Резултат Мардохејевог поступка је био следећи: Аманов гнев је нарастао до те мере да се одлучио на покољ свих Јевреја у персијском царству. Одређени дан за покољ је био тринаести у дванаестом месецу.“ (J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, Vol. 2, р. 270-271.)

Да је захтевано поштовање било само израз уважавања човека, Мардохеј не би одбио да се повинује, али су персијски цареви захтевали обожавање које су, а то је добро познато, чак и Грци сматрали деградацијом и одбијали да га изговоре. У овом случају је Ксеркс, на врхунцу своје

---

<sup>17</sup> Могуће је да Аман није именовано народ који је оклеветао, а све због страха да се Артаксеркс не сети прогласа у корист Јевреја, прогласа Кира и Дарија (види Јездра 1,1-4 и 6,3-5). Шта год био Аманов разлог да крије о ком се народу ради, и не знајући сторио је прилику за Јестиру да му се успротиви и да га победи.

<sup>18</sup> Мада су Јевреји, у то нема никакве сумње, потпуно обеснажени када их је 597. и 586. године пре наше ере Навуходоносор као робље одвео у Вавилон, важно је приметити да су многи били великодушни у свом давању сународницима који су се 537. год пре наше ере, под вођством Зоровавеља вратили у Палестину (види Јездра 1,4). Шта више, мора да је управо растући напредак народа у Вавилону и довео до тога да је велика већина остала, односно није се вратила у своју домовину.“ (John C. Whitcomb, стр. 69.)



пристрасности, наредио да се његовом првом човеку искаже иста част као и њему самом. То је био темељ за Мардохејево одбијање.

Аман је закључио да је суштински важно да Јевреје лажно оптужи као опасне и бунтовнике. Слично су били оптужени Исус Христос (види Лука 23,2) и први хришћани (види Дела 16,20.21 и 24,5). У предвиђању ове велике опасности Бог је водио Јеремију да опомиње Јевреје који су били у Вавилонском егзилу: „Тражите благостање граду у који сам вас послао у изгнанство. Молите се за њега Господу, јер ће његово благостање бити и ваше благостање“ (Јеремија 29,7). Истина је да су Јевреји одбијали да обожавају створење (види Данило 3,12 и 6,10), али рећи да су одбијали послушност царевом закону је сотонско извртање чињеница са сврхом постизања личног циља.

Ево и најважнијег питања: Да ли је Мардохеј одбио да клекне пред Аманом због свог тврдоглавог бунтовништва који је био типичан за Јевреје? Скоро је зачуђујуће колико много теолога сматра да је Аманова оптужба била лажна.

Аман је смислио мешавину истине, грешака и претеривања како би убедио цара. Аманова оптужба против Јевреја (3,8) је била ђаволски паметно конструисана и вођена кроз истину (раштркани и расејани), кроз полуистину (обичаји су им другачији), и потпуну лаж (непослушни цару). Они који се противе Богу обично се служе сличним логичним аргументима како би уверили званичнике и обликовали јавно мњење. Сличне методе налазимо и у Матеј 4,1-11 и Луки 4,1-13.

Моје се мишљење разликује од управо наведених. Мени се Аман уопште не свиђа и не покушавам да га оправдам. Он је несумњиво крив, али много више због својих дела него због својих речи (мислим посебно на Јевреје), и свакако због манипулисања царем. Јер, у суштини његова оптужба против Мардохеја и Јевреја је била тачна. У прилог наведеном закључку размислите и следеће:

**(1) Свето писмо наглашава да су се Јевреји непрестано бунили против Бога.** Ово је вероватно најбоље сумирао Стефан пре него што су га каменовали: „Тврдоглави и необрезаних срца и ушију, ви се једнако противите Духу Светоме, како ваши очеви тако и ви. Којега од пророка не прогнаше ваши очеви? И побише оне који су унапред најављивали долазак Праведника, чије издајнице и убице ви сада постасте, ви који сте примили закон на заповест анђела – и нисте га држали“ (Дела 7,50-53).

**(2) Стари завет говори да је Аман био у праву када је рекао да су Јевреји оних дана били бунтовни и проблематични.** Заробљеништво у коме су се налазили и разарање Јерусалима су биле последице тог бунтовништва. У покушају да зауставе реконструкцију Храма, Самаријани су послали писмо цару Артаксерксу на почетку његове владавине, оптужујући Јевреје који су живели у Јудеји и Јерусалиму (види Јездра 4,6). Не знамо шта је било са тим писмом, али знамо за касније писмо

Артаксерксу, сину Асенафаровом, у коме су Јевреји оптужени да су народ који се стално буни против власти и да заправо непрестано узрокују проблеме. Када је Артаксеркс прегледао записе, видео је да су истинити (Јездра 4,8-20).

То је начин на који су Самаријани, непријатељи Јевреја, успели да зауставе градњу Храма. Оптужили су Јевреје за тврдоглавост и бунтовништво против својих освајача. Замолили су цара Персије да провери званичне историјске записе. Цар је то учинио и открио да су тужитељи у праву; Јевреји јесу изазивали невоље. Из историје тог народа се дало закључити да, уколико им се допусти обнова Јерусалима и Храма, то ће им само бити подстрек за нову побуну. Посматрајући догађај из тог угла, Мардохејев поступак је био типично дело једног припадника јеврејског народа.

**(3) Нигде у нашем тексту нема ни најмање индикације да би поклонити се Аману био акт обожавања или признавања њега за божанство.** У Данилу 3 врло је јасно да се клањање пред златним ликом сматра забрањеним обожавањем. То овде није случај. У 5,9 Аман се поново љути на Мардохеја јер пред њим не устаје док пролази. То не би био чин обожавања већ просто исказивање поштовања неке ко је на вишем положају.

**(4) Оно што Мардохеј није хтео да учини Аману, други побожни Јевреји су чинили својим претпостављенима** (види 1.Самуилова 24,8; 2.Самуилова 1,2 и 9,6; 1.Царевима 1,16; 1.Дневика 21,21). Такође се чинило у исказивању поштовања незнабожачким властима: **„Фараон одмах пошаље по Јосифа, те су га журно извели из тамнице. Након што се обријао и обукао нову одећу, изашао је пред фараона“** (Постање 41,14).

Јевреји су имали браде, док су се Египћани бријали. Лако је разумети да је Јосиф, затвореник, имао дугу браду, али брада је била и део његовог Јеврејског идентитета. Ипак, пре него што се појавио пред фараоном Јосиф је обријао своју браду. Тим чином он није обожавао Фараона, него му је само исказао прикладно поштовање. Мардохеје је, са друге стране, своје Јеврејство истицао као какву заставу. Није хтео да учини ништа у знак поштовања Амана, иако се на тај начин успротивио наредби самог цара.

Послушност персијском цару није било само неопходно – у смислу учини или умри. Била је то Божја заповест. Када су лажни пророци уверавали Јевреје да не служе цару који их је заробио, Бог им је заповедио да му служе **„И сада дајем све ове земље у руке Навуходносора, цара Вавилона, мога слуге; даћу да му служе и звери пољске. Служиће сви народи њему, његовом сину и његовом унуку, док не дође време и за њега и за његову земљу, да он служи многим народима и великим царевима. А буде ли народа и царства који неће да служе њему – Навуходносору, цару Вавилона – и неће да упрегну врат у јарам цара Вавилона, ја ћу тај народ казнити мачем, глађу и болешћу, све док их**

не затрем његовом руком – говори Господ. Зато не слушајте своје пророке и своје врачаре, своје тумаче снова, своје гатаре и своје бајаче који вам говоре: нећете ви служити цару Вавилона! Јер вам они лаж пророкују да би се одвојили од ваше земље, да бих вас ја истерао и да бисте настрадали. А народ који упрегне врат у јарам цара Вавилона и служи му, оставићу да почива у својој земљи – говори Господ – да је обрађује и пребива у њој.” Све сам ове речи објавио Седекији, цару Јуде. Баш исто овако: „Упрегните вратове у јарам цара Вавилона па служите и њему и његовом народу да бисте преживели. Зашто да изгинете и ти и твој народ од мача, глади и болести, онако како је Господ објавио за народ који неће да служи цару Вавилона? Не слушајте речи пророка који вам говоре: 'Нећете ви служити цару Вавилона', јер вам они лаж пророкују. Јер ја их нисам послао – говори Господ – они у моје име пророкују лаж да бих вас истерао, да бисте настрадали и ви и пророци који вам пророкују.“ (Јеремија 27,6-15).

Треба ли Јевреји да обожавају цара? – Апсолутно не! Али они нису ни били позвани да га обожавају; наређено им је једино да покажу поштовање постављеним званичницима. Мардохеј је управо то одбио да ради. Аман је био у праву: Мардохеј је био бунтовник и у томе је био веома сличан својој јеврејској браћи.

**(5) Каснија јеврејска издања текста избацују чињеницу да је Мардохеј био тврдоглав и бунтован.** Јевреје из Александрије су мучили став и поступци Мардохеја онако како пише у Јеврејском тексту, па су настојали да поправе слику о њему једним додатком: „Око 100. године пре наше ере александријски Јевреји, могуће у намери да заштите духовност Мардохеја... у његова уста ставише ову молитву: 'Ти све знаш; ти знаш, Господе, да то што се нисам поклатио уображеном Аману није било због моје дрскости, ароганције или сујете. За корист мог народа се не бих устегао да љубим и табане његових стопала. Учинио сам то како не бих човеку дао већу славу него Богу.'“

**(6) Одбијање Мардохеја да Аману искаже поштовање је лицемерно.** Мардохеј је живео по двоструким стандардима. Ако је клањање пред царем (или неким од његових званичника) било исто што и обожавање лажних богова, онда је управо он терао Јестиру да постане идолопоклоник – инсистирао је да поништи свој јеврејски идентитет. Мардохеј је можда и могао своју непослушност царској наредби да оправда тиме што је Јеврејин, али зато што јој је речено да затаји своје јеврејско порекло, Јестира није могла, па се сигурно клањала пред царем и његовим званичницима. Ако би тако нешто било погрешно, зашто би то Мардохеј дозволио?

Ствар се још и погоршава. Мардохеј је примао оно што није био вољан да пружи. Није био вољан да искаже поштовање човеку коме је, по царској наредби, морао да се поклати сваки становник царства. Али у шестом поглављу видимо да, када је цар наредио Аману да искаже част

Мардохеју, иако невољно он то ипак чинио, а Мардохеј вољно прихватио: **„А цар је рекао Аману: 'Пожури, узми одећу и коња баш какао си казао и уради то за Мардохеја Јеврејина који седи на царевим вратима. И немој да пропустиш ни речи од свега што си предложио.'“** (6,10.11).

У одбрану Мардохејеве побуне бројни теолози наглашавају да је за било ког човека погрешно да слави неког човека као Бога; али зашто је одједном постало исправно да човек, и то још Јеврејин, прими обожавање од стране човека? Нешто касније Мардохеју је била дата Аманова позиција другог човека у царству. Ја не сумњам да је Мардохеј очекивао да добије, а и да прими част од човека, част какву он као Јеврејин није хтео да искаже човеку који се налазио у његовој садашњој позицији. Мардохеј је лицемер.

У Закључку који сам изложио уопште нисам усамљен. Један теолог за Мардохеја каже како је он тврдоглав, самовољан и бунтован Јеврејин, чије одбијање указивања части Аману није друго до грех: „Мада су каснији писци тврдила да су '...персијски цареви захтевали обожавање... тако нешто не може да се пронађе ни на једном персијском споменику'. Данило се није устезао да Дарију Миђанину каже: **„О царе жив био довека“** (Данило 6,21) или Немији да искаже поштовање Артаксерксу (види Немија 2,3). Због тога је тачнији закључак да на Мардохејев чин треба гледати као на испољавање јеврејског националног духа и поноса, а не као на верност заповести из Изласка 20,5.

Чини ми се да аутор од нас жели управо такав закључак. Нема никаквог пијетета у ставовима и делима Мардохеја. Ни он ни Јестира нису модели светих људи. Много су сличнији Јони него Данилу. Бог свој народ није сачувао због вере и верности ни Мардохеја ни Јестире. Он је то учинио упркос њиховој самовољи и греху. Да бисмо поступке Мардохеја и Јестире прогласили светима, морали бисмо силовати текст као што су то учинили они Јевреји из првог века, додавши стихове којима су заташкали грех ово двоје људи који се нису вратили у своју домовину.

Аман је успео у свом настојању. Тешко је објаснити шта се догодило са царевим саветницима јер су га тако добро саветовали у вези са проблемом који је изазвала царица Астина. Тешко је разумети како је један такав цар могао Аману да да бланко дозволу за неопозиву наредбу о истребљењу читавог једног народа. Тешко или не, догодило се. Цар је одобрио Аманов план и препустио му да сам разради детаље. Дао је Аману и свој печатни прстен тако да је документ могао да буде запечаћен, а да га цар ни не прочита. Аман је тачно знао шта жели да учини и учинио је то. Закон је био написан, преведен на све језике којима се говорило у царству, а затим по гласницима разаслат у све провинције.

Тринаестог дана дванаестог месеца, сви становници царства су имали законско право да се обруше на Јевреје и потпуно их униште – мушкарце, жене и децу – а њихову имовину да узму као ратни плен (види 3,12). Закон

је био објављен у свим провинцијама, тако да су га сви могли видети и у дело спровести.

Последице тог закона су биле застрашујуће. Не само да су Мардохеј, Јестира и други Јевреји у Сусану били осуђени на смрт, већ и сви Јевреји који су живели у било ком делу персијског царства, што ће речи и Јевреји који су се вратили у Обећану земљу. Можете ли да замислите радост Самаријана када су прочитали да, не само што су смели да побију Јевреје, него су могли и њихову земљу и имовину да узму за себе. Сан непријатеља Израела је почео да се остварује.

### ЗАКЉУЧАК

Наш библијски одељак се завршава једном катастрофом. Док су цар и његов другар у пићу, Аман, седели на балкону и испијали своје вино, део града је био у метежу. Како су ствари толико кренуле у лошем смеру? Једним делом одговор је следећи: Људска грешка. Текст који посматрамо је илустрација стиха Римљанима 3,10 и одјек Псалама 14,1-3 и 51,1-4: **„Нема праведног, ниједног.“**

Будући да се нису вратили у Обећану земљу, не треба да смо изненађени што су за Јевреје ствари кренуле по злу. Бог је још давно упозорио да ће они који се буне против његовог закона, живети у сталној опасности: **„Остаће вас шачица, иако сте били бројни као звезде на небу, зато што ниси слушао глас Господа, Бога свога. И како се Господ радовао док вам је давао напретка и множио вас, тако ће се Господ радовати док вас буде упропаштавао и истребљивао. Тако ћете бити искорењени из земље у коју улазите да је заузмете. Господ ће те расејати међу све народе, с једног краја земље на други. Тамо ћеш служити другим боговима од дрвета и камена за које ниси знао ни ти ни твоји преци. Међу тим народима нећеш наћи одмора, нити починка својим стопалима. Тамо ће ти Господ дати плашљиво срце, ишчилеле очи и ојаћену душу. Живот ће ти висити о концу, бојаћеш се и дању и ноћу, а живот ћеш проводити у неизвесности. Ујутро ћеш говорити: „Да је само вече!“, а увече: „Да је само јутро!“, због страха који ће ти обузимати срце и од призора који ће ти очи гледати. Господ ће те бродовима вратити у Египат, путем за који сам ти рекао да га више не смеш видети. Тамо ћете се сами продавати својим непријатељима за слуге и слушкиње, али неће бити купца.“** Поновљени закон 28,62-68.

Цела серија фаталних грешака води до самог дна о коме читамо у трећем поглављу књиге о Јестири. Као прво, цар је пропустио да покаже исту мудрост и проицљивост какву видимо да је имао у првом поглављу – затражио је савет од својих мудрих саветника. У другом поглављу је поступио по савету својих слугу. У трећем поглављу делује по наговору само једног човека – Амана. Дао му је толику власт да је могао да пропише закон који цар није чак ни прочитао (имао је царев печатни прстен). Касније

се цар изненадио тим Амановим законом израђеним иза његових леђа, али са његовом дозволом. Њиме је цар изрекао смртну пресуду читавом једном народу, једној раси која је била одређена у грубим цртама, дакле прилично нејасно. Затим, цар је пропустио да награди човека који му је спасао живот и царство, а онда још и предао то царство у руке Амана који је намеравао да убије Мардохеја и истреби читав народ коме је припадао. Долазимо до јасног утиска да је царева заслепљеност последица његовог бављења женама (2,9) и злоупотребе вина (3,15). Са чисто људске тачке гледишта, из текста који смо читали видимо да је цар начинио неколико врло наивних и глупих грешака.

Подређивање очуху, чак више него мужу и цару, Јестиру додатно приказује у лошем светлу. Постала је царица Персије протекцијом. Не верујем да је отворено лагала. Пре мислим да се држала паролe: „Ако ме не питаш, нећу те лагати.“ Цар није питао, иако је требало (сваки муж жели да упозна родбину своје супруге), па му Јестира није ништа ни рекла. Да је цар знао за Јестирино јеврејско порекло, када му је Аман предложио акцију против свих Јевреја, сигурно би другачије поступио.

Свакако, Аман је зао човек. Уопште није тешко видети његову ароганцију и понос, као и то да није мрзео само Мардохеја већ све Јевреје. Варао је свог цара и манипулисао њиме злоупотребивши његову моћ. Желео је уништење читваог једног народа. Ко би о таквој особи могао да каже и једну лепу реч? Нема сумње да је доприносио хаосу и збуњености.

Али мој поглед упрт у Мардохеја. Мене занима он, јер како се чини управо је он централна личност књиге о Јестири. Можда би било боље да се књига зове „Књига о Мардохеју“, будући да је он тај који је Јестиру „гурнуо“ у позицију царице; он јој је рекао да прећути, да затаји своје јеврејско порекло; иако је већ била удата за цара, и даље је он био њен највећи ауторитет. Ипак више од свега, он је био тај који је, због своје тврдоглавости и бунтовништва, а не због своје праведности, цео јеврејски народ довео у смртну опасност. Чак и када је био укорен због свог понашања, није се покорио нити исказао поштовање. Чак и она једна добра ствар коју је учинио (обавестио је цара о завери) изгледа да је била мотивисана личном коришћу – спасавајући цареву кожу он је заправо спасавао Јестиру.

Довољно је лоше то што је Мардохеј био грешан и што је у опасност довео свој народ, али у свом лицемерју он је ишао и корак даље. Усред греха који је чинио покушавао је да то прикаже као побожан чин. И успео је у томе. Заправо успева још и данас, јер хришћани не само да га оправдавају већ га и уздижу као пример који бисмо сви требали да следимо, а што се јасно види из наредног коментара: „У личностима Јестире и Мардохеја налазимо примере како живети послушно. Попут Јосифа и Данила на страним дворovima, тако су и Јестира и Мардохеј били послушни Божијем вођству и плановима. Јестира је модел Божјег ученика који треба да

опонашамо. Она је стално исправно чинила, доносила исправне одлуке и говорила исправне речи. Јестира је оличење верности.<sup>19</sup>

Управо је стога пре много година Петар писао хришћанима: „**Драги моји, молим вас као странце и дошљаке да се уздржавате од плотских пожуда које војују против душе. Владајте се добро међу многобошцима, да би управо у ономе за шта вас клеветају као злочинце, на основу ваших добрих дела – кад их сагледају – прославили Бога на дан похођења. Господа ради покоравате се сваком човечанском поретку: било цару као врховном поглавару, било намесницима као људима које он шаље да кажњавају злочинце а да хвале оне који добро раде. Јер је тако Божја воља да чинећи добро ућуткају незнање неразумних људи. Ви се понашајте као слободни људи, и не као они што слободом покривају злоћу, него као Божји служитељи. Свима указујте част, љубите братство, Бога се бојте, цара поштујте“ (1. Петова 2,11-17).**

Мардохеј је баш то одбио да ради. Живео је у Персији, али његово понашање међу многобошцима није било добро – није се понашао као Јосиф, или као Данило, или као многи други. Својим понашањем није исказивао поштовање онима који су били на власти. Он је своје јеврејство користио као средство за покривање своје злобе. Када страдамо због сличног греха и глупости, тешимо се мишљу да страдамо због праведности. Ево шта у вези са тиме наглашава апостол Петар: „**Робови, покоравате се са сваким страхом својим господарима, не само добрима и благима него и суровима. Јер то је благодат, Кад неко неправедно страда и подноси жалости мислећи на Бога. Каква је, наиме, хвала ако вас за ваше грехе кажњавају и ви то подносите? Него, ако добро чинећи страдате и подносите, то је благодат пред Богом“ (2.Петова 2,18-20).**

Требало би да размислимо опонашамо ли Мардохеја у оправдавању греха тако што на њега – на грех – лепимо налепницу на којој пише „праведно“? Настављамо да живимо са истим телесним карактеристикама којих смо се држали док смо били нехришћани, али преко тога лепимо нову етикету. Лактамо се и спроводимо своју вољу називајући то „ревновање за Бога“. Провишемо себичне склоности, тенденције и активности, називајући то „практиковањем духовних дарова“. Строго, а неретко и са повишеним гласом грдимо, називајући то што чинимо саветовањем и позивамо се на црквену дисциплину. Скрећемо пажњу на себе говорећи како, ето, настојимо да се држимо чисте истине. Охолост називамо „духовним вођством“, а бескичмењаштво и пасивну неактивност „подређивањем“. Како се не бисмо изложили ризику губитка имиџа или пријатеља, не укоравамо оне који живе у греху већ се поносимо својом

---

<sup>19</sup> Mervin Breneman, “Ezra, Nehemiah, Esther,” *The New American Commentary*, Broadman & Holman Publishers, 1993., стр. 297.

„безусловном љубављу“. Своје непријатељство заташкавамо тако што преко њега лепимо етикету „праведно озлојеђен“.

Друге желимо да саветујемо, али не стога што смо искрено забринути за њих, већ зато што је то начин да сазнамо оне ствари о њима које нам у супротном не би биле доступне – другим речима, то чинимо да бисмо задовољили своју радозналост. Другима говоримо шта да раде и уверавамо их како треба да нас послушају, али не због тога што је то налог који смо примили од Бога, већ због тога што волимо да износимо сопствено мишљење и да управљамо другима.

Проповедамо на такав начин да друге критикујемо, и доводимо у питање њихову службу и допринос изградњи вере, а све са циљем да свраћамо пажњу на себе. Говоримо о учеништву док заправо наводимо људе да следе нас, а не Господа. Говоримо о молитвеним потребама, што је понекад тек етикетом прелепљено срамно оговарање. Кажемо да се одељујемо од других како бисмо себе очували чистим, а заправо можда само изазивамо поделе које су и Господ и његови апостоли осудили и забранили.

Хришћани треба да се разликују од нехришћана. Треба да будемо побожни, тј. супротног животног стила од безбожника. Погледамо ли плод Духа и дарове Духа, видећемо колико много треба да се разликујемо од света, и то не својим нападањем на свет, већ тако што ћемо том свету да покажемо бгагодат, отменост и љубазност. Треба да будемо другачији, али онако како је Бог другачији. Наш Господ се подредио земаљским властима, па би требало и ми да урадимо исто. Наш Господ је био милостив и саосећајан, па биц требало и ми да будемо. Наш Господ јесте укоравао и нападао, али то није било правило већ изузетак. Хајде да добро размислимо о гресима које у својим животима оправдавамо, уместо што их сматрамо безопасним несрећама и срамотама, како према Богу тако и према људима.

Пре него што завршимо са овим проучавањем, морам да нагласим да страшне околности у којима су се Јевреји нашли нису биле само последице човековог греха, већ такође и Божје старатељске руке која **„све помаже на добро“** (види Римљанима 8,28), и то не само његовој слави, већ и за добро његовим људима. Прича још није готова. Када буде, видећемо да оно што је човек намислио зло, Бог је окренуо на добро. Сва слава припада Богу, баш као што и треба.



## **ТРЕЋА ЛЕКЦИЈА**

### **ЈЕСТИРИНА ДИЛЕМА И ОДЛУКА**

#### **(Јестира 4,1-17)**

#### **Представљање**

Пре неколико година, присуствовао сам једној сахрани. Док сам после сахране ишао према излазу гробља, један мој пријатељ је прокоментарисао: „Није био проблем оно што је проповедник рекао, већ оно што није рекао.“ Често оно што није речено може да буде важније од онога што је речено. На пример, помислите на жену која годинама није чула свог мужа како јој каже „волим те“, или на девојку која се већ дуже времена забавља са младићем, а још није чула реч „брак“.

У књизи о Јестири, оно што није речено је од суштинске важности. Тужно је што многи који читају и проучавају књигу о Јестири (укључујући теологе и писце коментара), између редова „уписују“ и оно што тамо не пише, уместо да та поља оставе празна и уче се од ауторове „тишине“. Зато веома волим што ми у црквама Покрета обновљења често понављамо ону крилатицу Александра Кембела – „Тамо где Библија говори и ми говоримо, тамо где Библија ћути и ми ћутимо“.

На почетку проучавања четвртог поглавља, позивам вас да донесете одлуку да прихватите текст онако како је написан. Када аутор нешто специфично помене, запазите то. Али када аутор изостави неки веома важан детаљ, немојте помислити да је његова намера била да претпоставимо; већ да он од нас очекује да запазимо недостатак тог елемента или елемената. Поступивши тако, читаћете само оно што је записано и учити како из онога што је речено, тако и из онога што није речено.

#### **Претходни догађај**

Аутор је књигу отпочео са шестомесечним слављем које је Артаксеркс (Ксеркс) приредио за племство свог царства. На крају тог славља, цар је приредио седмодневни пријем за све становнике главног града Сусана, без обзира да ли су они богати или сиромашни. Као велико финале светковине, цар је позвао царицу Астину да се појави царски украшена и покаже своју лепоту како би додатно увећала цареву славу.

Из неког разлога Астина је одреаговала непромишљено – одбила је да се појави. Цар је био понижен. Провео је шест месеци приказујући своју славу, сувереност и доминацију, а ево чак ни његова рођена жена му се не покоравала. Мада је био веома љут на Астино јавно омаловажавање његовог ауторитета, цар је затражио савет од најмудријих саветника. Сложили су се да је Астина учинила веома озбиљан прекршај, и да ће вест о њеном одбацивању ауторитета мужа имати „домино ефекат“ на све бракове у царству. Последица тога је била да су саветовали цару да Астину

уклони са места царице и уместо ње одабере другу, бољу. Такође, саветовали су да цела та ствар треба да постане предмет закона који ће се разаслати у све провинције царства, како би сви сазнали да се слични поступци неће толерисати.

После неког времена царско срце је опет почело нагињати ка Астини, па су га слуге наговориле да крене у избор нове царице. Знали су да ће човеку какав је био Артаксеркс избор нове царице представљати велико задовољство, али га и спречити да размишља о промени раније одлуке – у вези са Астином. Процес избора нове царице се завршио тако што је на то место дошла Јестира, млада Јеврејка коју је одгајио Мардохеј. По његовим упутствима Јестира је затајила своје јеврејско порекло, а и родбински однос са Мардохејем је остао тајна.

Из нама непознатог разлога збило се друго окупљање младих жена око којих је цар био заузет. Јестира је и даље скривала своје јеврејско порекло од цара. Док је „седео“ на царевим вратима Мардохеј је сазнао за заверу Вихтана и Тареса, који су намеравали да убију цара, па је то дојавио Јестири, а она је у Мардохејево име упозорила цара. Истрага је потврдила истинитост дојаве, па су двојица атентатора обешена. Цар је обично водио рачуна да награди оданост поданика, али овога пута то није био случај. Мардохеј није награђен и цео случај је брзо заборављен, иако је под царевим надзором записан у књиге дневника.

Одједном се у причи појављује нови лик – Аман. Тај племић је за главу виши од свих других поглавара (у најмању руку у очима цара). Цар га је узвисио изнад свих и очигледно је имао потпуно поверење у њега, што се касније показало као веома неразумно. Мада је цар јасно наредио да сви морају да искажу поштовање Амону, Мардохеј то није учинио па су га цареви службеници укорили. Мардохеј је своју непослушност оправдавао својим јеврејством. По њему то је било више него довољно, али царевим службеницима тај изговор није имао смисла, па су обавестили Амана са намером да виде хоће ли се Мардохеј извући својим тврдоглавим одбијањем да укаже част царевој „десној руци“ – у суштини премијеру Персије.

Иако разјарен, Аман је сузбио свој бес. На Мардохеја је гледао као на типичног Јеврејина, па је одлучио да се не позабави само њиме, већ свим Јеврејима у персијском царству. У погодном тренутку је приступио цару са оптужбом и предлогом. Обавестио је цара о једном народу из његовог царства, народу бунтовном који се није могао држати у покорности (сличан је Астини), па би било добро да се цар ослободи тих људи. Понудио је Артаксерксу велику количину новца уколико се објави да једног посебног дана у години свако у царевини може да убија Јевреје и конфискује њихове поседе. Био је то лукав начин да се људи нахушкају на друге људе, допуштајући им да дају одушка својој расној нетрпељивости.

Цару није саопштено име народа одређеног за уништење, а он није питао ко би тај народ био. Артаксеркс је чак дао свој печатни прстен Амону,

што ће рећи, дао му је свој „бланко“ пристанак. На тај начин је Аман имао власт да у цареву име, своју вољу учини законом. Из онога што читамо у књизи, не видимо да је цар икада прочитао тај закон нити да га је потписао. Све у вези са њим је препустио свом најповерљивијем сараднику – Аману. Док су цар и Аман седели и пили вино, цео Сусан је био сметен. Библијски текст пред нама казује о сметености која је захватила становнике Сусана.

### **Мардохејево туговање (4,1-3)**

**„Мардохеј је сазнао шта је све учињено, па је раздерао своју одећу, навукао кострет и посуо се пепелом. Изашао је напред града и плакао гласним и горким јецајем. Али отишао је само до царевих врата јер на царева врата није смео да уђе у кострети. У свим областима, у местима где је досегла царева реч и његов закон, Јевреји су били у жалости, посту, плачу и лелеку. Многи су били у кострети и пепелу.“**

Видимо да је Мардохеј „сазнао шта је све учињено“. Рекао бих да нам ово наговештава могућност да је Мардохеј имао неког „инсајдера“ који му је давао информације. Знамо и да тај „инсајдер“ није била Јестира, јер ју је управо он обавестио о најновијим догађајима.

Када је сазнао за закон који је Аман управо написао и учинио активним, Мардохеј је почео да тугује. Није туговао у скровитости већ јавно; заправо његово нарицање није могло бити јавније него што је било. Отишао је у центар града, на главни градски трг, до царевих врата. Кроз врата није могао јер је улаз био забрањен за оне у жалости. Цареви нису желели да им се примиче било каква туга. Уопште није било пожељно бити тужан у цареву близини (види Немија 2,2). Цареви у Средњем веку нису имали дворске нарикаче, већ дворске луде – шаљивције и забављаче.

Чини ми се да Мардохејево туговање уопште није нормално. Очекивао бих да тугује у самоћи, а не на градском тргу. Питам се да ли Мардохеј није можда био вођа Јевреја у Сусану, па би у том случају његово јавно плакање било позив осталим Јеврејима да му се придруже? Такође, питам се да није његов долазак пред царева врата био начин скретања пажње цара на то што се догађа у његовој царевини – нешто као званични протест?

Оно што је записано у нашем тексту је следеће: Мардохеј је туговао, као и други Јевреји, и то не само Јевреји у Сусану већ широм Артаксерксовог царства. Оно што није записано је да се Мардохеј, или било који други Јеврејин, покајао. Није записано ни да се ико од њих молио. Бог се уопште не помиње у књизи о Јестири. Нема помињања молитве, нема помињања да су Јевреји говорили свом Богу – Јахви, нема помињања да је Бог говорио својим људима кроз пророке. Према упутствима која су дата Јеврејима у 2. Дневника 6,34-39 и по примеру побожних Јевреја из Јездре 9,5-10,1 или Данила 9,4-19, чини се готово неопходним да закључимо како

ти Јевреји – укључујући Мардохеја и Јестиру – нису били побожни. Исти закључак се намећи и због речи пророка Исаије: „Станите и запањите се! Ослепите и обневидите! Пијани су али не од вина; и посрћу али не од препеченице. Господ је на вас излио дубоки сан, и затворио је очи ваше – пророке, и затворио је главе ваше – видеоце“ (29,9.10).

Исаија није био пророк са задатком да позива Израел на покајање или повратак Богу. Народ Божји је предуго био у бунтовништву. Прешли су линију после које није било повратка. Сада је било време за суд, а Исаијин задатак је био да објави пропаст и предстојећи суд на начин који ће пре отврднути него „сломити“ срца (види Исаија 6,9.10). Касније, у Исаији 29 Бог ставља до знања да је, када повуче своје пророке, своје видеоце, час Израелове пропасти близу. Када повуче своје пророке, Бог ће уклонити очи свом народу и оставити их у стању духовног слепила. Њихова пропаст је била запечаћена. Док у књигама Јездре и Немије читамо о пророцима у Израелу, у књизи о Јестири се пророци не спомињу. Ако човек не говори Богу (у молитви), ни Бог не говори човеку (у Персији).

#### **Јестирин први контакт са Мардохејм у жалости (4,4)**

**„Тада су Јестири дошле њене слушкиње и евнуси и то су јој јавили. Царица се силно потресла. Послала је одећу да обуку Мардохеја, да скине кострет, али он није хтео да је узме.“**

Чувши да је Мардохеј у жалости, Јестира се веома потресла. Ипак, њена прва реакција није била да дозна шта је узроковало Мардохејеву жалост, већ да заустави његово туговање. Да ли би разлог могао да буде узнемиравање становника града и потенцијална опасност (Мардохеј је дошао најближе што је могао цару – до самих врата двора)? Да ли се, можда, Јестира постидела Мардохеја и настојала да га што пре утиша? Послала му је одећу надајући се да ће то зауставити његову јадиковку. Али Мардохеј се није дао омести.

#### **Атах послан Мардохеју (4,5-8)**

**„Јестира је послала Атаха, једног од царевих евнуха кога је он послао да јој служи, па му је наредила за Мардохеја да сазна о чему се ради и шта се дешава. Атах је отишао код Мардохеја на градски трг испред царевих врата. И Мардохеј му је пренео све што га је задесило и колико ће сребра укупно Аман да одмери у цареву ризницу да истребе Јевреје. Дао му је препис записаног закона о њиховом истребљењу, данас у Сусану, да покаже Јестири; да је обавести и наложи јој да иде код цара и моли га за милост, да пред њим заступа свој народ.“**

Јестира је требало да сазна шта се догађа па је слугу у кога је имала поверење послала директно Мардохеју да се распита зашто тугује и зашто

неће да престане са туговањем. Комуникација између Мардохеја и Јестире (а како се чини можда и неких других – види „**тако су**“ у стиху 12), несумњиво је одузимала Јестири могућност да и даље крије своје порекло и родбински однос са Мардохејем. Атах је нашао Мардохеја на градском тргу пред царевим вратима. Тешко је замислити неки састанак који би био више изложен погледима јавности, али како изгледа Мардохеј је желео да његова жалост буде свима видљива. Мардохеј је рекао Атаху све што га је задесило.<sup>20</sup> Обавестио је Атаха о тачној суми сребра коју је Аман обећао да ће ставити у цареву ризницу и послао је по њему препис Амановог неопозивог закона. Те информације је Атах требало да пренесе Јестири, као и Мардохејеву заповест да оде цару и заступа Јевреје.

### **Јестирина невољност да послуша (4,9-12)**

**„Атах се вратио и пренео Јестири све Мардохејеве речи. А Јестира је наредила Атаху да пренесе Мардохеју: 'Све цареve слуге и народ из свих царевих области знају да би било који мушкарац и жена, који би дошао у унутрашњост двора, а није позван, био убијен према једном његовом закону. Осим ако би му цар пружио златно жезло и оставио га да живи. А ја, ево, нисам позвана да идем код цара тридесет дана. Тако су пренели Мардохеју Јестирине речи.“**

Из свега што је раније речено, Јестира је по навици следила упутства Мардохеја. Слободно можемо да претпоставимо да је и Мардохеј по навици очекивао да ће Јестира послушати, иако је била царица (види 2,20). Због тога нас не мало изненађује Јестирина реакција која, ако се сведе на једну реч гласи: „Не!“ Овога пута Јестира је оклевала. Као прво, она преко Атаха обавештава Мардохеја да је противно закону ићи цару без позива. Казна за такву дрскост је смрт, са веома мало шансе да се преживи (једино ако би сам цар исказао милост таквом посетиоцу пруживши према њему своје златно жезло). Дакле, није могла да иде цару осим ако би је он сам позвао. Управо ту и јесте био проблем; прошло је већ тридесет дана од када је последњи пут била са царем. Који би одговор осим „не“ уопште и могла дати Мардохеју?

Они који се журе да Јестиру прогласе херојем треба добро да размотре стихове 9-12, јер она очигледно уопште не жури да се заузме за свој народ. Размишљајући о сопственој безбедности, она логично резонује. Ево шта желим да кажем: Ја у Јестири не видим дух какав су имала три Данилова пријатеља: **„Седрах. Мисах и Авденаго одговорише цару Навуходоносору: 'Није потребно да ти одговарамо на то. Ако већ тако**

---

<sup>20</sup> Не знамо да ли је Мардохеј када је рекао „све што га је задесило“ мислио на своје поступке који су учинили да га то поменуто „све“ задеси, или је можда мислио само на себе и опасност са којом се суочавао.

мора да буде, наш Бог коме служимо, који може да нас избави из ужарене пећи, избавиће нас из твоје туке. Али ако то и не учини, знај, царе, да нећемо служити твојим боговима, нити ћемо се поклонити кипу који си подигао“ (Данило 3,16-18).

### Мардохеј преокреће ситуацију (4,13.14)

А Мардохеј је овако одговорио Јестири: **'И не помишљај у својој души да ћеш на царевом двору бити сигурна више од свих Јевреја. Јер ако заћутиш у овом часу, Јеврејима ће са другог места доћи помоћ и избављење, а ти и дом твога оца ћете да настрадате. А ко зна, можда си баш за време попут овога доспела на место царице.'**

Не знам ко је све био укључен у комуникацију између Мардохеја и Јестире, али према стиху дванаест, изгледа да је било више посредника. Мардохеј је сматрао неопходним да мало „притисне“ Јестиру како би је убедио да код цара заступа Јевреје. Речи које јој је упутио казују да се уопште не шали са својом пасторком.

**(1) Немој мислити да ћеш као Јеврејка бити безбедна зато што си у царевој палати.** Мардохеј упозорава Јестиру да Аманов закон обухвата све Јевреје независно од тога где се налазе. Чини се да је Јестира помислила да је сигурна тамо где је, односно да су само други у опасности. Није била вољна да се изложи ризику и непозвана оде цару како би се заузела за своје сународнике – Јевреје, будући да је веровала у своју безбедност. Мардохеј јој упућује речи које отворено поручују да је у заблуди. Уколико већ не жели да се изложи ризику спасавања других, нека бар покуша да спасе себе. Мардохеј жели да она закључи како се највећа опасност крије у томе да не учини ништа, надајући се да ће ипак све добро да се заврши.

**(2) Ти си једина нада за ослобођење.** Уколико Јестира не буде деловала у своју корист и у корист својих сународника, Јевреји немају другу наду. Како сам дошао до таквог закључка? Зар текст не говори супротно? Зар Мардохеј није Јестиру упозорио да ће, ако она не буде радила у корист спасења свог народа, Бог да обезбеди ослобођење на неки други начин? Допустите ми да објасним како сам дошао до тог закључка.

Текст треба да буде преведен онако како га налазимо у већини верзија. Један католички теолог пред нас ставља изазов да стих преведемо и разумемо на потпуно другачији начин; начин за који верује не само да је једнако легитиман, него и да се боље уклапа у контекст. Становиште тог католичког теолога је цитирано у фусноти Мервин Бренемановог коментара Јездре, Немије и Јестире: „Види Ц. Вајб, Јестира 4,14: 'Хоће ли помоћ и ослобођење доћи Јеврејима са неког другог места?' Вајб уверава да израз треба превести у форми реторичког питања, на које природан одговор гласи „не“; помоћ неће доћи ни са које друге стране, што Јестиру чини једином надом за спас. Вајб, указује да се такав превод у контекст књиге о Јестири

уклапа много боље од традиционалних начина тумачења. Ипак, такво схватање би у великој мери ограничило могућности Бога и нагласак са Божјиег дела, пребацило на Јестирино дело. Бог је способан да за остварење својих циљева користи све и свакога. Он није ограничен само на Јестиру, али је изабрао њу зато што је позитивно одговорила на створену потребу.<sup>21</sup>

Верујем да је Вајб у праву. Мардохеј је на Јестиру могао да изврши знатно већи притисак уверавајући је како је она једина нада за Јевреје него да јој каже да ако она затаји помоћ ће доћи са неке друге стране. Поврх свега, Бог се у тексту уопште не спомиње (као што се не спомиње ни било где другде у овој књизи). Мардохеј није побожан Јеврејин, онај који верује да ће Бог сачувати свој народ. Он је непослушан, неверни Јеврејин који, како се чини, тешко да уопште мисли на Бога. Ухватила га је паника баш због тога што спасење Јевреја види само као резултат иницијативе човека. Пошто у тексту који проучавамо Мардохеј ни не спомиње Бога, усуђујем се да претпоставим да он не верује Богу. Јестира је Мардохејев „кец из рукава“, његова задња нада, задња карта, Израелова последња шанса за преживљавање. Ако она не успе, све је изгубљено. То објашњава зашто је претио Јестири да ће њена породица да буде једноставно збрисана са лице Земље. Али, ако би помоћ дошла са неке друге стране, зашто би Јестира умрла? Зато што царица Јестира сасвим сигурно не би умрла прва. Мардохејево упозорење поручује да би она умрла на крају. Иако је то заиста значило да би сви Јевреји већ били мртви, а помоћи не би било ниоткуда. Мардохејево размишљање иде у овом смеру: „Јестира је последња нада за спас Јевреја. Ако не успе у својој мисији, то ће довести до њене смрти и смрт целокупног јеврејског народа.“ Није ни чудо што ју је тако снажно опомињао.

**(2) Спас твоје породице је у твојим рукама.** Сећате ли се да је Јестира сироче? Оба њена родитеља су мртва. Мардохеј је усвојио – она је његова пасторка. Ако одбије да нешто учини, упозорава Мардохеј, и она и он ће погинути, чиме ће њена породица бити просто „избрисана“ с лица земље, а за то „брисање“ ће сама бити крива. Био је то прави притисак. Млада Јеврејка се никада пре није суочила са таквим притиском.

### **Јестирин пристанак и заповест (4,15.17)**

**„Јестира је одговорила Мардохеју: 'Иди и окупи све Јевреје које нађеш у Сусану па постите за мене. Не једите и не пијте три дана, ни дању ни ноћу. А и ја и моје слушкиње ћемо да постимо и таква ћу да идем цару, макар и не било по закону. Па ако погинем – погинем.' Тако је Мардохеј отишао и урадио све како му је Јестира наложила.“**

---

<sup>21</sup> Mervin Breneman, “Ezra, Nehemiah, Esther,” *The New American Commentary* (Broadman & Holman Publishers, 1993), p. 336, fn. 4.

Притисак је превелик. Јестира одговара Мардохеју да ће интервенисати код цара и заступати свој народ. И сада, пошто је примила наредбу од Мардохеја, и сама издаје наредбу. Каже му да окупи све Јевреје из Сусана и да сви заједно посте за њу. Нико да не једе и не пије ни дању ни ноћу у наредна три дана. Исто ће чинити она и њене слушкиње, а потом ће отићи цару. Прекршиће закон земље и ставити своју главу у торбу. Њене завршне речи су заиста упечатљиве: „Па ако погинем – погинем.“

Постоје они који Јестиру сматрају јунакињом. Они су у стању да довољно „растегну“ чињенице како би то учинили. Тврдње као ове коју ћу цитирати нису изузетак, већ више нешто као правило:

„'Ако погинем – погинем.' И Астина и Мардохеј су показали храброст у ситуацији опасној по живот, а сада то чини и Јестира. Астина је показала храброст одбивши понижавајући, каприциозни захтев свог мужа, а Мардохеј када је одбио да се поклони пред Аманом. Јестера се показала као још храбрија. Одлучила је да прекрши закон свог мужа и да ризикује сопствени живот због јеврејског народа. Божије вођство и старање је довело до те тачке, и она је прихватила изазов који је могао да је кошта живота.“<sup>22</sup>

„Без тога да је експлицитно и детаљно наведено како је дошао до својих уверења, Мардохеј открива да верује у Бога, у Божије вођство у животима појединаца, и Божије управљање светским политичким догађањима, не базирајући се да ли они који се налазе на позицији власти то признају или не признају. То су, наравно, израелски пророци непрекидно објављивали, па не треба да се изненадимо, посебно у светлу повратка Израелаца из изгнанства (538. год. пне) и онога што је потом следило (види Јездра 1-2 и 5-6). Сваки Јеверејин је током историје тог народа запажао присуство Божије руке која води и спасава.“<sup>23</sup>

„Јестирин одговор је такође и јасно признање вере, мада није уоквирен у очигледан религиозни језик. Наговештава да Мардохејеву сугестију прихвата као своју дужност, али и да страхује од помисли да је испуни. Тражећи да јој се сви Јевреји из Сусана придруже у посту, Јестира признаје: (1) да јој је потребно заједништво и подршка, и (2) да се не ослања само на људску храброст. Иако се молитва не помиње, у Старом завету она је увек у спрези са постом, и заправо цела сврха поста је да молитву учини ефикаснијом и да припреми човека за заједништво са Богом (види Изл. 34,28; ПонЗ. 9,9; Јез. 8,21-23).“<sup>24</sup>

Не супротстављам се мишљењу да Јевреји Јестиру сматрају јунакињом, чак да то чини и аутор књиге. Очигледно да и већина данашњих хришћана Јестиру види управо у том светлу. И ја сам вољан да Јестиру и

---

<sup>22</sup> Mervin Breneman, “Ezra, Nehemiah, and Esther,” *The New American Commentary* (Broadman & Holman Publishers, 1993), стр. 338.

<sup>23</sup> Joyce G. Baldwin, *Esther: An Introduction and Commentary* (Downers Grove: Inter-Varsity Press, 1984), стр.

<sup>24</sup> Baldwin, стр. 80.



Мардохеја сматрам херојима, мада налазим сасвим другачије доказе. Међутим, уопште нисам вољан да их сматрам побожним људима. Човек (жена) може да буде херој, прави патриота, а да не буде побожан. Мислим да су Јестира и Мардохеј безбожни хероји. До таквог закључка сам дошао на основу следећег:

**(1) Јестира је била вољна да ризикује свој живот тек под Мардохејевим притиском; тек када ју је обавестио да је и њен живот у опасности.** Другим речима, Јестира је то учинила невољно и у великој мери због сопствених интереса.

**(2) Јестирине речи: „Ако погинем – погинем“, далеко су од потврде вере. Пре су декларација фатализма.** Много година пре Јестириног времена, Јаков није био вољан да пусти Венијамина да са својом браћом оде у Египат. Имао је добрих разлога да страхује за његову безбедност. Али када је коначно био присиљен да га пусти, рекао је: **„Нека Бог свемогући учини да вам се онај човек смилује, те вам пусти и другог брата и Венијамина. А ако треба да останем без деце, нека останем“** (Пост. 43,14). Јаков се, коначно, ипак позвао на Бога, али ни Јестира ни Мардохеј нису. Ипак треба признати да се ни Јаков није баш исказао као човек вере.

Јаковљеве речи из Постанка 43 или Јестирине из 4,16 нису прокламација вере. Онај који тако верује можда је, такође, склон да песму „*Que Sera, Sera*“ (Шта ће бити биће) прогласи химном вере и стави је у исти ред са нашом песмом „*How Great Thou Art*“ (О Боже мој). Све што је Јестира рекла било је: „Шта ће бити биће.“ Сваки неверник када се суочи са сличним околностима, исто то може да каже. Као супротност овоме погледајте веру побожног човека у Дан. 3,16-18; Рим. 9,1-3; Фили. 1,21.

**(3) Човек просто мора да запази следеће: име Божје, објава личне вере, било какво јасно позивање на молитву или покајање, ни у једном једином тренутку не прелази преко усана ни Јестире ни Мардохеја.** За мене је тишина у вези са тиме заиста заглушујућа.

**(4) Александријски Јевреји из првог века мора да су били свесни ових проблема па су „залечили“ текст додацима који су учинили да се и Јестира и Мардохеј пред нама појаве као духовне особе, док примарни аутор књиге то не чини.** Размислите о овој Јестириној молитви која се не налази у оригиналном Јеврејском тексту већ је додата у каснијим грчким рукописима:

**„И краљица се Јестира, обузета смртном тескобом, утече Господу. Пошто свуче са себе сјајне хаљине, навуче одећу тескобе и жалости, те уместо скупоценим мирисима посу главу пепелом и прахом. И понизи веома тело своје постом, а свако место на којем се у знак весеља знала украшавати посу увојцима своје косе, помоли се Богу Израелову и каза: „Господе мој, краљу наш, ти си једини! Дођи у помоћ мени која сам сама, којој нема друге помоћи до тебе, јер опасност је моја у руци мојој. Ја сам од свога детињства слушала у породичном роду да си ти,**

**Господе, изабрао Израела међу свим другим народима: наше очеве међу свим њиховим прецима у своју трајну баштину и да си за њих учинио све што си им обећао. Али смо сад сагрешили пред тобом и ти си нас предао у руке непријатеља наших јер смо исказивали почаст боговима њиховим. Праведан си, Господе! И сад они, незадовољни већ горчином сужањства нашега, ставише руке своје у руке идола својих да ће поништити одредбу уста твојих, уништити баштину твоју, затворити уста онима који те хвале и утрнути славу дома твога и жртвеника твога, а отворити уста народâ да хвале њихове испразне идоле и диве се једном краљу од меса. Немој предати, Господе, жезло своје онима који не постоје. Нека се не смеју пропасти нашој, него окрени наум њихов на њихове главе и примерно казни онога који је почео беснити против нас. Сети се, Господе! Објави се у време наших јадâ и охрабри ме, о краљу богова и владару свакога господства!**

**Метни у моја уста примерену реч пред лавом, а његово срце надахни мржњом на непријатеља нашега; да затре њега и његове истомишљенике. А нас ослободи руком својом и дођи у помоћ мени која сам сама и немам него тебе, о Господе! Све ти је познато па знаш да мрзим славу бездушних и да ми је одвратна постеља необрезаних и свакога туђинца. Знаш тескобу моју, јер ја се гнушам над знамењем мога височанства које се налази на глави мојој. У дане кад се с њиме појавим, гнушам се над њим као над дроњком месечног прања и не носим га оних дана који припадају само мени. Слушкиња твоја није никада јела са стола Хаманова, нисам никада почастила краљевску гозбу, нити сам пила вино леваница. И од дана уздигнућа свога до данас слушкиња твоја није се повеселила осим у теби, Господе, Боже Абрахамов. Боже, надасве моћни, услишај глас безнадних и избави нас из руку злих, а ослободи и мене од мога страха!**<sup>25</sup>

Један популаран слоган каже: „Што није поломљено не покушавај да залепиш.“ Александријски Јевреји из првог века наше ере су веровали да су Јестира и Мардохеј „поломљени“, па су покушали да их „залепе“. Али управо је та њихова „сломљеност“ оно што аутор књиге жели да нагласи, и управо оно што ми треба да научимо од Јевреја који се нису вратили у Обећану земљу него су остали да уживају у комфору који им је омогућавао живот у Персији; нису желели да плате цену повратка у Јерусалим, место у коме пребива живи Бог. Али, Јерусалим јесте место у коме су верни Јевреји желели да буду (види Пс. 137).

## **ЗАКЉУЧАК**

---

<sup>25</sup> Јестира 4,17k-z у КС Библији одн. додаток Е код Шарића

Ако Јестира и Мардохеј нису примери побожности и вере које треба да опонашамо, шта можемо да научимо из ове књиге, специфично из данашње лекције? Можемо да научимо како **не треба**. Можемо да будемо упозорени.

Због чега су хришћани толико склони да Јестиру и Мардохеја прихвате као моделе светости, примера вере и побожности? *Прво*, зато што живе у заблуди да су сви људи који су записани у Библији били побожни. И тако, ћудљиви пророци какав је био и Јона, бивају проглашени светима због погрешног читања и погрешног приступа тексту. Рутина свекрва, Нојемина, се сматра љубазном женом, а не мрзовољном и горком старицом. На Јакова се гледа као на побожног човека, на човека вере, а не на преваранта и себичног љигавца. Јестира и Мардохеј су само још два примера када се библијски текст чита кроз „ружичаста“ стакла наочара, тако да их читалац види на начин који чини да се осећа пријатно.

*Друго*, пропуштамо да књиге као што су Јестира и Јона читамо у светлу целокупног Старог завета, посебно у односу на Закон и друге књиге које третирају приближно исти историјски период. У случају књиге о Јестири, оно што у њој пише треба читати у светлу књига Јездре и Немије, али и пророка Јеремије и Данила.

*Треће*, предузимамо потпуно непотребну акцију зато што смо научени да текстове разумемо на одређени начин не постављајући питање да ли је тај начин исправан.

Како се налазимо већ у закључку, желим да се усредсредим на још један разлог због кога не успевамо ваљано да разумемо ову књигу и њену поруку. Разлог је једноставан: увучени смо у лицемерје Јестире и Мардохеја, јер претпостављамо да, ако су нам представљени исправни облици (форма), представљено нам је и исправно функционисање (садржај).

Ми претпостављамо да се догодило покајање, зато што су Јевреји у Сусану и читавај персијској империји били у великој жалости. Будући да су постили, ми претпостављамо да су упућивали и молитве. Зато што је Мардохеј говорио да би Јестирина позиције царице могла да буде од значаја за спас Јевреја, ми аутоматски претпостављамо да је Мардохеј имао веру у Бога и његово старање за његове људе.

Начин на који ја разумем наш текст је другачији. Верујем да нас аутор ове књиге поучава баш супротно. Верујем да нас аутор упозорава на чињеницу да можемо да *вучемо исправне потезе, а да ипак никада стварно не упознамо Бога*. Старозаветни пророци укоравају Јевреје управо због таквог стања. Јевреји у Сусану јесу постили, али то је углавном био празан ритуал: **Исаија 58,1-12**

Исто се може рећи и за жртве које су Јевреји рутински приносили:

**„Ја мрзим, ја презирем ваше светковине! Светим саборима вашим ни да примиришем! И ако ми приносите свеспалнице и ваше житне жртве, нећу да их прихватим. Не обазирем се на жртве мира**

**ваших утовљених јунаца. Склоните од мене буку својих песама и мелодију харфи својих. Не желим да их чујем“ (Амос 5,21-24).**

**„Како ћу Господу да приступим, савијен ничице пред узвишеним Богом? Да му приступим са свеспалницама и теладима од годину дана? Хоће ли Господ бити задовољан са хиљадама овнова, са десетинама хиљада потока уља? Да ли да првенца дам за своје преступе, плод утробе своје за грех душе моје? Објавио ти је о човече шта је добро и шта тражи од тебе: само да чиниш правду, волиш милосрђе и покорно ходаш са својим Богом“ (Михеј 6,6-8).**

Предузимајући исправне акције, а ипак Бога не упознати истински, није био проблем само Јевреја из времена Старог завета. Исти проблем је у јудаизму владао и у данима када је Исус ходао земљом, али и касније у време новозаветне цркве, као што то јасно видимо из посланица и књиге Дела апостолска. Књижевници и фарисеји су дубоко загазили у формализам, у обреде који су могли да се виде, док је Бог увек био заинтересован за оно што се не види (види Лк. 16,15). У Беседи на гори је Исус спољашње, видљиво деловање, стављао у супротност са много дубљим захтевима Закона, храбро изјавивши да, уколико човек жели у Небо, његова праведност мора да буде већа од праведности фарисеја и књижевника (види Мт. 5,20). Јевреји су држали да ће човек да буде ваган и просуђиван на темељу својих предака (види Мт. 3,9), или на основу тога да ли јесте или није обрезан (види Дела 15,1). Други су били уверени да ће силна дела, као што је истеривање демона, пророковање и чињење чудеса бити доказ њихове побожности. Ипак, Исус је говорио о људима који су чинили такве ствари као о онима којима ће рећи да их Бог никада није познавао (види Мт. 7,13-23).

У Коринтској цркви је било таквих који су били уверени да су најдуховнији (исправно деловање) они који говоре у језицима (исправан облик). *Али духовност се не мери по даровима Духа, већ по плоду Духа* (види Галатима 5,22.23). Павле упозорава да ће у последњим данима бити оних који ће имати облик побожности али не и силу праве вере.

Оно што желим да кажем је следеће: *Веру не треба просуђивати на основу облика, већ на основу њеног деловања*. Јевреји су били верни у очувању традиције и ритуалном старању за исправан „облик“ своје религије, али у томе није било суштине вере и њеног практиковања. Без исправног деловања, форма (облик) вере је тек беживотна празна шкољка. Али када је прати исправно деловање, облик (форма) вере је прави благослов. Ипак, предалеко идемо када почнемо да верујемо да исправан облик аутоматски значи и исправно деловање; тада постајемо као Јевреји у Персији, као Јестира и Мардохеј.

Такво стање није била „куга“ само Јевреја из Старог завета или Цркве у првим деценијама њеног постојања. Исти проблем је присутан и у данашњем хришћанству. Није мали број људи који духовност повезују са

специфичним искуствима. Ја се од других хришћана можда разликујем у вези са питањима да ли таква искуства имају своју вредност и данас, али то није оно о чему овде говорим. Оно што наглашавам, а са чиме се веома не слажем, јесте мишљење да су таква и слична „духовна“ искуства оно што човека чини духовним. Морам рећи да то није само погрешно, већ представља настављање грешке које као права куга вековима трује праву веру. Никако не смемо изједначавати форму са суштином. Не смемо изједначавати, на пример, говор у језицима са духовношћу или са испуњеношћу Духом.

Ова грешка је видљива у подручју хришћанског обожавања. Неки људи у знак слављења Бога подижу своје руке (мада баш и не знају зашто то чине). Други славе Бога не подижући своје руке. Немам никакву примедбу ни на једно ни на друго, али ако се неко усуди да каже како се Бог не може *истински славити* без подизања руку, или да се не може истински славити са подигнутим рукама, тада је између форме и садржаја ставио знак једнакости, а то јесте погрешно – независно да ли се инсистира на подигнутим, или спуштеним рукама.

Неки људи нас уверавају да наше слављење није довољно емоционално. Можда изгледамо сувише „уштогљено“, али испољавање емоција при слављењу, или недостатак њиховог испољавања, много је више ствар културе него библијских стандарда и одредница. Оно што треба да чинимо је да славимо Бога „у Духу и истини“ (види Јн. 4,23) што нам оставља много простора за разноврсност, зар не? Уколико Бога славимо „у Духу и истини“ уздигнутих руку, нека нам буде, али немојмо са висине гледати на оне који славе „у Духу и истини“ без подизања руку, или чак без подизања гласа. Другим речима, немојмо поредити начин на који други славе Бога са начином на који то ми чинимо.

Многи указују на Давидово слављење испред Ковчега завета када је играо пред Господом, претпостављајући да је то образац којег се треба држати. Мислим да јасно можемо да запазимо како такво понашање није било уобичајено чак ни за Давида, а да друге Израелце ни не спомињемо. Проблем који је имала Саулова ћерка Микала се није састојао у томе што је Бога славилa на другачији начин од Давида, већ што се Давид удаљио од уобичајног начина слављења; што се није понашао достојанствено. Она је била исувише поносна да би се, попут Давида, понизила у слављењу Бога (види 1. Днев. 15,29).

Указујући на Давида, неки мисле да је његов поступак врста потпуне разузданости. Обожавање је, кажу они, када се „откачите“. Е, па није. У 1.Коринћанима Павле је веома јасан у вези са тиме. Коринћани су се „откачили“ и он их због тога укорава. Просто, не може се све подвести под обожавање. Само због тога што је неке пријатно да нешто чини, не значи да то нешто и треба чинити. Само двоје или троје треба да пророкују, или да говоре у језицима. Такође, говор у језицима је дозвољен једино ако

постоји тумачење реченог. Павле је мислио да им је потребна та поука као принцип којег треба да се придржавају да не би упали у оно што се у народу назива „правити се важан“. Павле је поучавао да све треба да буде „простојно и уредно“ (1. Кор. 14,49). Уколико нам Давидов пример оставља простор за креативност и спонтаност, Павлово поучавање каже да се захтевају ред и дисциплина. Хајде да се не залетимо ни у један екстрем одбацујућу остале принципе по којима треба водити богослужења. Такође, допустите ми да кажем и следеће: на сваку особу која одбацује хладно, стерилно и безосећајно слављење, мењајући га за нешто узбудљивије и спонтаније, постоји бар једна особа која се уморила од фанатичног, необузданог и недисциплинованог слављења, напушта га и мења за смиреностије, трезвеније и дисциплинованије слављење.

Свака црква има нека врло одређена уверења у вези са тиме какву структуру треба да има и како треба да изгледа њено богослужење. Другим речима, има нека чврста уверења у вези са „формом“, за коју верује да је библијска. Рекавши то морам вас подсетити да је могуће имати прави облик, а ипак не деловати на прави начин (имати облик побожности али не и њену праву силу). Исправан облик не гарантује праву духовност, истинску побожност и Богу прихватљиво обожавање. Такође, постоје цркве које из овог или оног разлога немају иста начела (форме) као ми, али ипак имају виталност у деловању, виталност у складу са Светим писмом. Идеално би било да имамо и библијске форме и библијско деловање. Практично, јесте тешко имати оба. Веома често се држимо „старог“, ни не примећујући да пропуштамо „ново“. Хајде да, управо из тог разлога, текст из књиге о Јестири узмемо као упозорење да између форме и суштине не стављамо знак једнакости; да не помислимо како пријатне емоције које нас обузимају значе да живимо у исправном односу са Богом.

Заиста је тужно када хришћани постану опседнути формом, заборавивши на суштину. Али чак је и тужније када особа живи свој живот мислећи да је хришћанин или хришћанка, само зато што се држи одређених правила (форме). Има таквих који мисле да су спасени зато што долазе у цркву, или зато што подижу своје руке, или моле на глас, или зато што су крштени, или су чланови цркве, или дају своје добровољне прилоге. **Да ли неко јесте или није хришћанин има много више веза са суштином него са формом. Хришћанин је неко ко је из таме ушао у светлост, неко ко је из смрти прешао у живот, неко ко је пред Богом био крив, а сада га је Бог оправдао.** Бити хришћанин не тиче се толико тога шта ми чинимо, већ прихватање онога што је Христос учинио. Он је на крсту Голготе умро због наших греха. Он је уместо нас претрпео Божију казну и сада нам нуди своју праведност како бисмо ми могли да проводимо вечност са Богом. Да ли имате такав живот? **Немојте се уздати у форме.** Обреди нас никада неће одвести на Небо. Само Христос то може. Верујте у Христа. Још данас се поуздајте у њега; *једино* у њега.

## **ЧЕТВРТА ЛЕКЦИЈА НЕСАНИЦА У СУСАНУ (Јестира 5,1-7,10)**

### **Представљање**

Царева бесана ноћ је променила ток историје и довела до победе Јевреја у целој персијској империји. Заправо, био је то само још један од бројних елемената у Божијој слагалици. Тај елемент је обеснажио закон који је, преваривши цара, донео зли Аман, и спасао животе Јевреја широм царства.

Прича о Јестириној молби цару и ономе што се потом догодило, једна је од значајних прича литературе. Прича је испричана тако да неочекиваним заплетом у потпуности заокупља пажњу читаоца. Изненада цар окреће цео ток догађаја. Не само да је на вешала које је подигао за Мардохеја обешен сам зли Аман, него је и Мардохеј – кога је тај зли човек намеравао да убије – био узвишен и постављен на његово место. Није то само једна величанствено испричана велика прича. Она садржи бројне важне лекције које треба да научимо.

### **Преглед догађаја**

Астина је склоњена са места царице. На њено место, а по избору цара, дошла је Јестира. По Мардохејевој заповести Јестира још увек није открила да је Јеврејка и да је у сродству са Мардохејем. Друга група младих девица је доведена цару на пробу, тако да Јестира већ тридесет дана није добила позив од цара. Док је „седео“ на царевим вратима Мардохеј је сазнао за заверу против цара, о чему је обавестио Јестиру. Она је о томе, а у његово име, известила цара који је спровео истрагу, па како се дојава показала истинитом, обесио заверенике. Мардохејева оданост је забележена у дневницима, али из неког разлога он није био награђен.

Аман, до тада потпуно непознат лик, изненада и неочекивано се уздиже до позиције другог човека у персијском царству – одмах после цара. Некако је цар дошао до тога да је у њега имао потпуно поверење и дао му „бланко одобрење“ да делује по сопственој вољи. Мардохеј је одбио да Амону искаже поштовање које су му, по царевој наредби, сви морали да искажу. Када су цареве слуге укориле Мардохеја за такво понашање, он се оправдавао тиме што је Јеврејин. Те слуге су обавестиле Амана о Мардохејевој непослушности. Аман није замрзео само тог непокорног човека, већ и цео јеврејски народ коме је он припадао. Сачекавши праву прилику спровео је у дело намеру о уништењу свих Јевреја. То је учинио тако што је преварио цара и добио допуштење да изradi и учини правоснажним закон који непријатељима Јевреја даје право да их поубијају и конфискују њихова имања.

Када је Мардохеј сазнао за то, он и други Јевреји почињу јадиковање. Јестира покушава да га заустави у томе. Послала је свог поверљивог слугу да разговара са Мардохејем и тако је сазнала шта се догодило и шта њен очух тражи од ње – да код цара преговара за свој народ. Јестира се опирала захтеву говорећи да је то практично немогуће и да је смртно опасно. Тек пошто је Мардохеј на њу извршио одређени притисак, пристала је да моли цара. После три дана поста Јестира се појавила пред царем, учинила је корак који је лако могао да је кошта живота.

### Немогућа мисија

Пре него што размотримо оно што се догађало на Јестирине две гозбе, скренућу вашу пажњу на то колико је њен задатак био тежак. Нема сумње да ћете се присетити серије филмова под називом „Немогућа мисија“. Свака „епизода“ те серије почиње једном немогућом ситуацијом коју посебан тим оперативаца треба да реши. Препреке су огромне, а време за решавање веома ограничено. Задатак који је Јестира добила, заиста је сличан немогућој мисији, када посматрате препреке које се налазе пред њом:

**(1) Да би говорила са царем Јестира је морала да прекрши закон, а казна за то кршење је била смрт.** Дакле, да би изнела молбу цару морала је да прекрши закон Персије, а за такав злочин је велика вероватноћа да је казна смрт.

**(2) Да би изнела молбу цару морала би да му призна страшну истину – да га је држала у заблуди.** Аман је преваривши га, цара већ упозорио на опасност од Јевреја, а сада је Јестира требало да га увери да поштеди њен живот и животе њених сународника – Јевреја. На место царице је дошла кријући чињеницу да је Јеврејка. Њено признање је лако могло да разљути цара зато што га је држала у заблуди.

**(3) Јестира је требало да убеди цара да повуче закон који није могао да се повуче.** Указ који је дозвољавао непријатељима Јевреја да их поубијају и конфискују њихову имовину, представљао је правоснажан и неопозив закон Персије и Мидије (види 1,19 и 3,10.11). Није изгледало да ће цар желети да га промени. Заправо и да је хтео, не би могао да промени закон који је проглашен у његово име.

**(4) Јестира је требало да се супротстави једном од најмоћнијих људи тог времена.** Цар је на Амана пренео велик део своје моћи, чак толико велик да је могао да прогласи закон који цар није ни прочитао. Требало је да моли цара да устане против Амана, богатог посредника његове власти, који је при томе био „цареве уши“, његов доушник, да и не спомињемо то да је код њега био царев печатни прстен.

**(5) Јестира је требало да у дело спроведе план који ће нанети озбиљан ударац царевом поносу.** Аман је преварио цара. Освојио је цареву поверење. Манипулисао је царем како би спровео сопствени план. Да са Аманоу поступи онако како је требало, цар би морао да призна да је учинио



лудост тиме што је себе довео у позицију да зависи од њега. То засигурно не би пријало царевом поносу и имицу који је желео да има у народу.

### **Јестирин долазак пред цара**

**(5,1-4)**

Колико само мора да је то био напет тренутак за Јестиру. Можете ли да замислите борбе и мучење кроз које је пролазила пред своје појављивање у дворани – шта да обуче, шта да обује, како да се намирише, како да се очешља? Нема сумње да се цар изненадио када ју је угледао, и сигурно је запазио колико је узбуђена. Цар се смисловао на њу и пружио ка њој златно жезло, што је значило да јој је поштеђен живот. Знајући да је дошла како би га нешто замолила, ставио јој је до знања да практично може да тражи све што би замислила, макар то било и пола његовог царства. Међутим, Јестира не излази са својом прошњом – не још. Уместо тога она позива цара и његову „десну руку“, премијера Амана, на гозбу коју је за њих припремила. То је значило још бирања: хране, вина, итд. Нема сумње да је одабрала све оно што је цар волео. Није се ту радило само о томе да је Јестира позвала њих двојицу на гозбу. Пуко позивање цара на гозбу тешко да би вредело ризиковања живота. Цару је било јасно да она има још нешто на уму, али и да још није била спремна да то изнесе. Ако је био имало радознао, одлагање коме је био изложен мора да је код њега знатно појачало жељу да сазна шта то Јестира жели.

Зашто одлагање и тајанственост? Па цар је већ обећао да ће испунити њену молбу. Зашто једноставно није рекла шта жели? Чему прављење драме. Можда је Јестира просто ставила у погон своје женске трикове? Можда се предомислила? Можда је чекала прикладан тренутак? Једно што, и то са приличном сигурношћу, можемо да кажемо јесте следеће: оно што ће тражити, цару неће бити ни мало лако да испуни. Имајући то на уму, уопште се не чудимо њеном устезању. Да би Јевреји били ослобођени опасности која им прети, било је потребно да се догоди нешто стварно велико и неуобичајено – било је потребно чудо. Бог ће и учинити чудо, али не због људске вере. Треба да уочимо Божју руку на делу упркос томе што Јестира и Мардохеј ту руку нити су очекивали нити препознали у догађајима који су довели до спасења и њих и свих других Јевреја.

### **Прва гозба**

**(5,5-8)**

Јестира је замолила да цар и Аман дођу на гозбу коју је припремила. Нема сумње да је за ту прилику одабрала цареву омиљену храну, као и време гозбе – онда када цар буде гладан. Чини се да је, такође, била свесна колико важну улогу има гозба. У прва два поглавља Књиге о Јестири читамо о четири гозбе. Ти свечани ручкови, или вечере, били су уједно и добре

прилике да се пије. То јасно видимо овде у шестом стиху, али и на неколико других места у књизи.<sup>26</sup>

Док су пили вино цар по други пут пита Јестиру која је њена молба, поново је уверавајући да ће јој дати све што буде затражила. Царица је, међутим, још једном одложила изношење своје молбе. Библијски текст нам не даје ни најмањи наговештај зашто Јестира тако поступа. Ипак, разлог због кога одлаже да изнесе своју молбу, није ни изблиза важан колико је важно то што је одлаже. Зашто? Зато што управо у том периоду, између прве и друге гозбе, Бог почиње да припрема цара да изврши његову вољу. Јестира је једноставно замолила цара да дође на још једну гозбу коју ће већ наредног дана да припреми за њега и Амана. Из њених речи цару, јасно је да ће управо тада да изнесе своју молбу. Дошавши на другу гозбу, цар поново уверава Јестиру да ће испунити њен захтев. Чини се да је Јестира желела цареву уверавање да ће њена петиција наићи на одобравање. Одлагање коме је прибегла, као и царева поновљена обећања (укључујући и сам његов долазак на другу гозбу), изгледа да су је охрабрили за акцију.

### **Мардохејев „пљусак“ на Аманову параду (5,9-14)**

Нису ми познате Јестирине намере због којих је и други пут позвала Амана да заједно са царем дође на гозбу коју је приредила. Оно што је јасно је утицај који је на њега имала прва гозба. Аман није пријатно друштво. Напротив, поносан је и арогантан, варљив и зао. Бити позван на Јестирину гозбу, за њега је био врхунац уздизања међу дворском елитом. Какву привилегију је добио! То је значило да, тако је он бар веровао, не само што је освојио поштовање и срце и цара, него је то успео и код царице. Био је уверен да се његов успон наставља.

Опијен вином и поносом, Аман креће својој кући. Међутим, чим је закорачио из палате, као и увек на самим вратима је седео Мардохеј. Царица и цар су му управо исказали огромну част позвавши га на још једну гозбу, а сада је пред њим човек који седи и не устаје, човек који ни прстом не мрда да покаже поштовање према њему који је на самом врху друштвене лествице.

Мардохеј не ради добро, а Аман је разјарен. Аман је на положају који му не допушта да због једног Јеврејина изгуби контролу над собом. Обуздао је свој гнев према Мардохеју и отишао кући. Оставио је Мардохеја на миру за неко време, али његов дан освете се ближио.

---

<sup>26</sup> Раније је цар већ позивао Јестиру када је „вино разгалило цареву срце“ (1,10). Када су цар и Аман пили вино на првој гозби коју им је Јестира приредила, цар ју је упитао која је њена молба. На другој од две гозбе које је припремила, а пошто је идентификовала Амана као „тлачитеља и непријатеља“, читамо да је цар „бесно устао од гозбе и вина“ (7,7), Да ли је Јестира претпостављала да би мало вина могло да приволи цара да јој искаже наклоност?

Стигавши кући није могао да не почне да се хвали чашћу која му је указана. Његов дом је његова палата, а у тој палати му супруга и пријатељи још додатно „потпирују“ его. Тај надувен безбожни „укус тренутка“ навео га је да седне са својом породицом и пријатељима хвалећи се својом славом. Причао им је о „слави свог богатства“ (5,11). Човек не може а да се не пита колико пута је то раније већ радио. Ипак узбуђење које га је захватило је превелико да у свом хвалисању не би ишао до многих детаља. Поново је наводио све случајеве у којима га је цар уздизао, али царичина гозба је ипак његов највећи тренутак славе. Хвалио се што га је цар уздигао више од свих других племића. На крају се хвалио и гозбом на којој је управо био, али и оном на коју је позван наредног дана. Какву част је доживео. Чинило се да ће пући од поноса.

Али, лице му се изненада смркло. Дан није био потпуно успешан. Дан се није завршио потпуно успешно. Једна мува је стала на мед Аманове среће – Мардохеј. Усред свог сјаја Аманове славе, једна велика сенка је пала преко ње. Мардохеј је одбио да призна његову моћ и достојанство. Сво задовољство због постигнутог успеха као да је било поништено бунтовношћу једног човека – Јеврејина Мардохеја.

Решење тог проблема је за Аманову породицу и пријатеље изгледало веома једноставно – одстранити Мардохеја. Зашто да чека неколико месеци на онај посебан дан када ће сви Јевреји бити поубијани. Нека убиство Мардохеја буде „први плод“ онога што долази. Аман треба само да каже цару за тог бунтовника и одмах да га погуби. Не треба допустити Мардохеју да му упропасти и сутрашњу гозбу. И тако, предложили су Аману да изгради импресивна, веома висока вешала, и одмах ујутро, још пре гозбе, тражи од цара да се Мардохеј обеси. На тај начин ће моћи заиста да ужива у својој слави због тога што је са царем и царицом.

Та се идеја Аману веома допала. Помислио је да је то сјајно решење. Прихватио је савет и наредио да се одмах почну подизати вешала, тако да ујутро буду спремна.

### **Несаница у Сусану (5,1-14)**

Цара је те ноћи мучила несаница. Човек не може да се не запита зашто. Уколико бих допустио слободу својој машти, могао бих да претпоставим да су се целе ноћи чули звуци тестере и ударања чекића са неког градилишта. Било би интересантно (и забавно) ако би узрок цареве несанице била бука због изградња оних Аманових вешала. Свакако, то је тек једна претпоставка. Из библијског текста сазнајемо само то да цар није спавао, али свакако знамо, не шта је, већ КО је прави разлог цареве несанице.

Цар је био познат као човек који цени и награђује оданост свом трону, а ето Мардохеј је некако ипак пропао кроз пукотину у систему. Његова

оданост је, и то у царевој присутности записана у књигу дневника (2,23), али осим тога ништа друго није учињено. Те ноћи цар никако није могао да заспи. Окретао се и превртао у кревету. На крају изнервиран том непријатношћу позива слугу да му чита из његове књиге дневника. То би требало да га успава.

Шта би слуга друго могао да прочита него догађај она два завереника која су намеравала да убију цара. Јеврејин Мардохеј је означен као јунак који је обавестио цара. Могло би се рећи да цар дугује свој живот Мардохеју, а ипак не пише ништа о томе да је он за своје дело био награђен. Како се тако нешто могло превидети? Када је цар директно упитао да ли је Мардохеј примио некакву награду, одговор је гласио да за своју оданост цару није добио баш ништа. То је било то; цар ће се постарати да се тај превид исправи. Мардохеј ће бити награђен.

Управо у том тренутку цар је чуо звуке који су указивали да је неко дошао. Послао је слуге да виде ко је то. Био је то Аман. Допуштено му је да приступи цару. Није могао да дочека да „изрецитује“ говор који је, вероватно, целе ноћи састављао и понављао у својој глави, говор који је требало да увери цара у то да је Мардохеј претња за друштво и опасност за царство. Ипак, није могао да почне свој говор пре него што га цар упита зашто је дошао. Али, питање које му је постављено је гласило: „Шта би требало да се уради са човеком кога цар хоће да почаствује?“

У заслепљености својим поносом Аман није ни помислио да би цар желео да почаствује било кога другог осим њега. Уосталом, он је управо дошао на гозбу, а касније у току дана ће отићи на другу гозбу којој ће поред њега присуствовати само цар и царица. Уверен да је он тај коме цар жели да укаже част, Аман предлаже кораке који би додатно хранили његов его. Без оклевања детаљно описује каква би то врста почести била прикладна за једног оданог царевог слугу.

Изгледа да је Аман на царску част гледао као што је сотона гледао на Божју славу – желео је част самог цара. Волео би да носи цареву одећу и да јаше царевог коња. Желео је да на глави има цареву круну. Желео је да парадире на коњу док му се цео град клања као да је цар. Мада не видимо доказе да би Аман стварно желео да буде цар.

Био је то дан изненађења за Амана. Готово да можемо да видимо његово лице како сија док цар издаје заповест у складу са саветом који му је управо дао. Као да већ почиње да доживљава славу предстојећег догађаја. Колико само мора да се шокирао када је схватио да слуга који ће бити почаствован није он већ Мардохеј, његов најљући непријатељ. А што је најгоре од свега, управо он („царски главар, племић“, стих 9) мора народу да објављује част коју је цар указао Мардохеју. Морао је Мардохеја да обуче као цара и да га на коњу води кроз цео град и све време узвикује: „Овако бива човеку кога цар жели да почаствује.“ Све то треба да се учини још колико тог јутра.

Запазите да Мардохеј прима указивање части, исте оне части коју он сам није желео да искаже Аману. Догађај не треба да нас наведе да о Аману мислимо: „Добио је што је заслужио“, али ни о Мардохеју као достојном части. Мардохеј је лицемер. Вољан је да прими оно што није вољан да пружи – част особи коју цар одлучи да почаствује.

Када се после указивања части Мардохеју вратио кући, било је јасно да за Амана дан није добро почео. Претходног дана се вратио сав испуњен поносом и речима о својој величини и слави. Сада се вратио изненађујуће тих и покривене главе. Изгледао је као Мардохеј претходног дана. Можда се надао охрабрујућим речима од чланова своје породице и пријатеља, али то се није догодило. Они не само да за њега нису имали речи охрабрења, него су му још и догађај тог јутра протумачили у светлу онога што следи. Аман је већ почео да пада пред Јеврејином Мардохејем, а то је тек почетак. Не само да неће победити Мардохеја, већ ће Мардохеј победити њега.

На његовом месту брзо бих спаковао кофере и хитно побегао у неку далеку земљу. Али за Амана сада више није било времена. Изгледа да се на вратима зачуло куцање чим су оне речи о његовој пропасти изговорене. Цареве слуге су дошле да поведу Амана на гозбу. Био је у замци. Његова пропаст је неизбежна. То виде чак и његова породица и пријатељи. Човек би помислио да Аман неће преживети гозбу на коју иде.

### **Јестира излаже своју молбу, а Аману навлаче врећу на главу (7,1-10)**

Цар и Аман су стигли на Јестирину гозбу и почели су да пију (стих 1). Док су пили (стих 2), цар је још једном питао Јестиру која је њена молба. По свему судећи био је нестрпљив да је чује – делом због сопствене радозналости, а делом зато што је свестан да је мучи нешто заиста озбиљно. Све што брине царицу требало би да брине и цара. Пре него што је изложила своју молбу, цар је још једном уверава да ће испунити све што буде затражила.<sup>27</sup>

Понос је Амана заслепио на још један начин. На Јестиру је почео да гледа као на новог савезника. Веровао је да од раније у цепу већ има цара, а од недавно да је у тај цеп ставио и Јестиру. Уколико је то двоје имао у шапи, како је уопште могао да не успе у свему што је намислио? Није схватио да је Јестира његов лукави непријатељ. Није знао да је она Јеврејка и да је због тога, према закону који је он прогласио, осуђена на смрт. Уместо да од стране Јестире осећа претњу, у њеној близини се осећао сигурним, због чега је спустио свој „гард“. Због мало ликера и добре хране Аман је спустио руке. Нема сумње да се питао шта је то брине, али није схватао колика опасност

---

<sup>27</sup> Цар свакако изгледа као лаковерна душа. Аману је поверио свој печатни прстен и допустио му да делује у његово име, а да није знао шта тај човек ради. Сада обећава Јестири да ће јој дати оно што тражи и пре него што је сазнао шта ће она затражити. Његово поуздање у злог Амана га је умало увалило у многе невоље.

му прети од њених речи. Није схватао о чему она то говори, све док није било касно. Царица Јестира (као што то аутор књиге јасно наглашава) није на Амана, као извора проблема, указала све до самог краја свог обраћања. На тај начин су сви Аманови напори да се некако извуче били исувише мали и долазили су прекасно.

Цар се силно расрдио и одлучио да реши проблем. Ко би учинио тако нешто царици? Са таквом особом се одмах треба разрачунати; све што је цару требало је име те зле особе и где се она може пронаћи. Последице онога што је Јестира рекла изгледа нису одмах у потпуности допрле до царевог ума, па је оставио своје вино и изашао у врт да се прошета. Морао је да разбистри главу како би размислио о ономе што је чуо и одлучио шта ће да предузме.

И да се више ништа није догодило Аман би био у озбиљном проблему. Али Бог се постарао да цела та ствар буде додатно употпуњена. Артаксеркс је љут и вероватно помало збуњен. Аман је ужаснут. У царевим очима види бес, Јестирине очи да ни не помињемо. Док је цар у врту, Аман чини последњи, безуспешан напор да би се спасао. Намерава да моли Јестиру за милост, будући да је она сада његова једина нада. У паници која га је захватила (а можда и због превише попијеног вина), Аман је пао. Наравно, није пао на под. Иако би и то било довољно лоше десило се најлошије – пао је на лежаљку на којој је Јестира лежала заваљена. Управо у тренутку у коме се Аман копрцао на Јестириној лежаљци, цар се враћа у просторију. Због призора који је угледао његова љутња постаје још већа – Покушава ли то Аман да силује царицу, његову жену?!

После тога нестаје и последња Аманова нада. Цареве слуге покривају Аманово лице и спремају се да га одведу. Аврона, један од царевих слугу зна за вешала која је Аман изградио у намери да обеси Мардохеја. Изгледа да је у правом тренутку обавестио цара да постоје вешала спремна за употребу – пред Амановом кућом – баш она која је тај исти Аман наменио Мардохеју. Како су се само та вешала и цару и Аврону учинила zgodним да на њих обесе Амана. И тако су одвели Амана да га обесе на вешала која је сам подигао.

## ЗАКЉУЧАК

Књига о Јестири је пуна теолошких истина и практичних примена тих истина. Будући да смо код закључка, хајде да погледамо принципе који су једнако применљиви данас, као што су били у оне дане.

### **(1) Божија сувереност.**

„А знамо да Бог све помаже на добро онима који га љубе, који су по његовој одлуци позвани“ (Рим. 8,28).

Књига о Јестири је само још један од многих библијских примера ове истине. Бог има план који је осмислио још пре стварања Земље. Он стално и прогресивно ради на остварењу тог плана. Он употребљава многобошце

као што су Аман и Артаксеркс, људе чији су мотиви далеко од тога да буду побожни и чији поступци нам никако не могу служити за пример. Бог у развијању и остваривању свог плана користи и грехе људи и њихову бунтовност против себе и свог народа. Ништа не може да смете и омете његов план. Бог је тај који све држи под контролом, па и онда када људи чине све што могу како би довели до тога да се Божја обећања не испуне, а циљеви не остваре.

„Ко потоци воде цареву је срце у руци Господњој, он га води како њему годи“ (Приче 21,1).

„Прослављаш се и људским гневом, опасујеш се преживелима од гнева“ (Пс. 76,10).

„Славили су радосно празник Бесквасних хлебова седам дана јер их је Господ обрадовао. Променио је срце асирског цара према њима, јер им је ојачао руке у изградњи Дома Бога, Бога Израилјевог“ (Језд. 6,22).

Персијски цар Артаксеркс је тих дана био најмоћнији, „најсуверенији“ човек на свету. Био је суверен колико год то један човек може да буде, а књига о Јестири нам показује да је Божја сувереност изнад Артаксерксове, тако да он није могао да учини ништа што не би служило Божјим циљевима, а у те циљеве је укључено и спасење Божјег народа.

## **(2) Божје старање.**

Божје старање и Божја сувереност су блиско повезани. Божја сувереност говори о Божјој независности од човека, о његовој снази и способностима да испуни своје планове кроз људе било да су они спасени или изгубљени, послушни или непослушни. Божје старање, како га ја разумем, указује на начин на који Бог ради. Божје старање је његова невидљива рука којом испуњава своја обећања и циљеве, а што људима некако остаје скривено.

Да ли сте икада посматрали веома вештог човека док ради? Рецимо, сликара чији сваки покрет четкицом доводи до тога да та четкица ради ЗА њега. Може то бити и столар који никада не чини ниједан погрешан покрет и не губи ниједно парче дрвета док ствара предивне производе. То може да буде и адвокат или учитељ. Посматрати неког ко је вешт у свом послу, право је задовољство.

Божја вештина је неупоредива. Чудесно је посматрати га на делу. Али његова дела се могу видети само очима вере. Хришћани, људи отворених духовних очију, гледају Божја дела са чуђењем и задивљеношћу. Неверни виде исте резултате, али пропуштају да то што гледају виде као Божја дела. Када се Бог налази на послу провиђања, Његова воља и сврха се у потпуности остварују, али они који немају вере то не виде као Божји „ручни рад“, већ само као резултат природних појава, или у најбољем случају као резултат људске умешности. Многи на ослобођење Јевреја из књиге о Јестири гледају као на њено паметно манипулисање царем.

Ни Јестира ни Мардохеј, нити било који други Јеврејин у Персијском царству, нису препознали Божју руку која је деловала међу њима. Све што је потребно јесте да размислимо о њиховом слављу у поглављима којима се завршава ова књига и видећемо колико је то велика истина. Како је тужно када хришћани, баш као и они који то нису, пропусте да примете Божју провидност и сувереност у делима која чини.

Да, то може да се догоди хришћанима. Аврам је напустио Ханаан и отишао у Египат. Он је лажно представио своју супругу Сару као своју сестру – заправо је изрекао полуистину. Господ је обећао да ће Месија доћи кроз потомство Аврама и Саре. А сада је изгледало да ће Сара постати жена фараона, па ако би добила дете то ће бити од неког многобожачког цара. Аврам је провео неколико бесаних ноћи у агонији размишљајући шта се догађа у фараоновој спаваћој соби. Али Бог се постарао да се очувају Сарина чистота и семе које ће она и Аврам „засејати“. У то време, ни Аврам ни Сара, а све због сопственог греха, то нису могли да виде. *Божји план никада неће пропасти. Његова обећања ће увек бити испуњена.* Међутим, када ми немамо поверења и нисмо послушни, изгледа као да нашим животима управљају околности, а не Створитељ. Када Бог делује као онај који се стара то није условљено човековом вером или послушношћу. Он делује али човек то не препознаје, па своју снагу троши на очајање, бригу и сплеткарење покушавајући да сам изнађе излаз, уместо да се у поверењу препусти свом Спаситељу.

Јаков је велики део свог живота провео бавећи се неважним, или мало важним стварима, уместо да се подреди Богу. За разлику од Аврама који је свог сина вољно предао Богу у руке, Јаков је покушао да заштити свог сина, Венијамина, задржавајући га уз себе уместо да га са браћом пусти да иде у Египат. Бог је морао много да поради на Јаковљевим синовима, али Јаков тада тога није био свестан. Бог је све унапред припремао. Када се Јаковљевих девет синова вратило из Египта без Симеуна, рекао је: „Све се уротило против мене“ (Пос. 42,36). Веома кратковидо! Али управо тако изгледа када Бог припрема будуће догађаје, а човек не живи по вери.

У другом поглављу Еванђеља по Јовану читамо о догађају када је на свадби у Кани Исус воду претворио у вино. Скоро сви су уживали у „бољем вину“ које је Исус створио, али једино што су запазили је да је најбоље дошло на крају. Само су Исусови ученици и оне слуге који су донели воду знали шта се заиста догодило. Колико је само боље бити слуга Господњи и посматрати његову руку на делу, него бити удаљен од њега и користити се предностима његове милости ни не знајући да нас то Он благосиља. Они који, зато што је не виде, захтевају да виде Божју руку на делу, погрешно претпостављају да Бог не делује. Уместо да било шта захтевају треба да признају: Толико смо слепи за духовне ствари да не видимо Божју руку на делу.



**(3) Књига о Јестири нас подсећа да Бог чини оно што ми не можемо, користећи при томе наша дела како би остварио своје натприродне циљеве.**

Читајући књигу о Јестири, мање сам импресиониран оним што Јестира и Мардохеј нису учинили, а више оним што Бог јесте учинио. Њих двоје нису имали никакву контролу над царевим „превидом“ Мардохејеве оданости, чињенице да за ту лојалност Мардохеј једно време није био награђен. Нису организовали ни цареву бесану ноћ. Нису они били ти који су одредили да се цару чита књига дневника и то баш онај део у коме је писало о Мардохеју и његовој верности цару. Нису они учинили да Аман падне баш на царичину лежаљку, и то у тренутку када је цар ушао у просторију. Нису они наговорили Аврона да за егзекуцију Амана предложи цару баш она вешала која је Аман подигао за Мардохеја.

Оно што човек није могао да учини јесте да одреди исход царичине молбе цару. Није се радило о томе што је она употребила праву технику, већ је Бог њено настојање искористио да оствари свој план. Из необјашњивог разлога Јестира је одлучила да не открије своју молбу цару све до друге гозбе која је следила сутрадан после прве гозбе. У времену између те две гозбе, Бог је цару приредио бесану ноћ и подсетио га на његов сопствени запис о Јеврејину Мардохеју, оданом поданику царства коме је дуговао сопствени живот. То се догодило управо онда када је Аман намеравао да оптужи Мардохеја за завереништво и затражи да га обесе.

Наш Господ нам је дао специфичан задатак који треба да извршимо. Дао нам је одређене заповести које треба да послушамо. Али Божји циљеви се не остварују захваљујући нашој беспрекорној мотивацији или послушности – наша дела никада нису потпуно слободна од запрљаности грехом. Бог надилази нашу недовољност и натприродно интервенише, због чега се и догађају натприродни резултати. Када неспашеним људима сведочимо о Христу и они доживе спасење, то није због наше разоружавајуће логике, страственог уверавања или технике убеђивања. Дух Божји је тај који их уверава у грех, у праведност и у суд. Другим речима, ради се о томе да ми урадимо оно што нам је заповеђено, али и да не мислимо како је то све што треба да буде урађено. Дакле, ми послушно извршавамо налог и у вери молимо да Он, Бог, учини што је намислио и обећао. Укратко, Бог користи наша дела да у њима и кроз њих учини оно што ми не можемо, а све са циљем да изврши што је наумио.

**(4) Књига о Јестири нас поучава да Бог делује увек у право време.**

У књизи о Јестири време је од суштинског значаја и све се догађа управо онда када треба. У природном току догађаја Јестира је могла да каже цару (а на тај начин и свим осталим људима) да је Јеврејка у било ком тренутку, још од конкурса за избор „Мис Персије“, али у нашој причи се то догодило непосредно пре него што је указала на Амана као ниткова. Мардохеј је требало да буде награђен још онда када је упозорио цара на

заверу која је против њега скована. Из неког непознатог разлога то се није догодило. Случај је забележен у књизи дневника царева Персије, и то је било све. Међутим, цар је имао несаницу баш оне ноћи после које рано ујутро долази Аман са намером да му изложи оптужницу против Мадохеја, да му каже како је тај човек опасан и да од цара затражи допуштење да обеси тог опасног Јеврејина. Али баш пре него што се Аман појавио пред царем, он је из сопствених званичних записа читао о Мардохејевој оданости. Такође, догодило се и да се Аман бацио (или је можда случајно пао) на царичин лежај управо у тренутку када се цар вратио у просторију, тако да је оно што је видео личило на покушај Амана да је обешчисти.

Темпирање времена у коме се одвијају догађаји у књизи о Јестири, али и нашим животима, увек је савршено одређено. Тако често мислимо да Бог не чује наше молитве, и то само зато што не одговори на њих у временском оквиру који смо ми одредили. Једно од честих питања које налазимо у књизи Псалама је следеће: „Докле...“ или „Колико још...“.<sup>28</sup> Каткада се питамо зашто се Господ већ не враћа, или зашто нас није наградио за наш труд. Одговор је следећи: То ће се свакако догодити, али у време које је Бог одредио, а ми знамо да Он увек делује у савршеном тренутку.

**(5) Колику разлику само један дан чини.**

Размислите само: Аман је једног дана био најбогатији и најмоћнији човек на свету. Био је на гозби са царицом и царем најмоћнијег царства тог времена, купао се у сопственом поносу у није затварао уста говорећи о својој величини. Следећег дана је био збачен са позиције богатства и моћи, глава му је била покривена и обешен је на вешалима која је сам подигао како би обесио свог непријатеља.

**(6) Књигу о Јестири би требало посматрати из угла настојања да се реагује на библијски и побожан начин према злу и неуспеху.**

Човек просто не може а да не запази паралелу између закона који је Аман израдио и којим је легализовао покољ Јевреја у Персији, и закона у нашој земљи (данас) којим је легализовано клање невиних малих живота у материцама жена. Иако Јестира и Мардохеј нису примери које треба да следимо, ипак од њих можемо нешто да научимо – можемо да научимо како не треба да радимо. Они су нам добар подсетник на то да се Бог на натприродан начин може умешати у „послове“ људи и спасити животе, користећи се при томе и злим људима, као и наводећи многобожачке владаре да промене своје мишљење. Такође, књига о Јестири нам јасно поручује да за спасавање невиних живота не морамо да посежемо за преваром. Текст који проучавамо не поучава да је обмањивање легитиман

---

<sup>28</sup> Псалам 4,2; 6,3; 13,1-2; 35,17; 62,3; 74,9-10; 79,5; 80,4; 94,3; такође види Иса. 6,11; Ав. 1,2; Зах. 1,12

приступ у разрачунавању са злом, чак ни онда када би по нашем мишљењу то могло произвести нешто што бисмо назвали добрим.

**(7) Књига о Јестири нас подсећа на стварност и извесност Божије заслужене казне.**

Заслужена казна се дефинише речима: „Добио си што си заслужио“. Наша пословица гласи: „Што си посејао то ћеш и да пожњеш.“ Пре много векова, пошто је доживео пораз и понижење од Израелаца, о једном многобожачком цару читамо: *У Везеку су наишли на Адони-Везека, ступили у бој против њега и поразили Хананце и Фережане. Адони-Везек се дао у бег, али су га гонили и ухватили, па су му одсекли палце на рукама и на ногама. Тада рече Адони-Везек: „Седамдесет царева одсечених палчева на рукама и на ногама купио је мрвице под мојим столом. Како сам чинио, тако ми је Бог вратио.“ Одвели су га у Јерусалим и тамо је умро* (Судије 1,5-7).

Адони-Везек је подвргнут истом третману каквом је сам подвргавао оне које је победио. Због начина на који је поступао са пораженима у ратовима које је водио, није могао да протестује против начина на који су према њему поступали Израелци када су га у рату победили. Примео је заслужену казну.

Није мало оних који на Божју казну гледају као на нешто што нису заслужили. Али Божја казна је потпуно праведна. Заслужена казна људима даје управо оно што су заслужили, ни мање ни више од тога. Правда и заслужена казна су у потпуној равнотежи, тако да су готово синоними. Бог је праведан и људима суди по њиховим делима (види Јован 5,28.29; Римљанима 2,5-10; Откривење 20,12.13). То значи да ће у вечности неки патити више него неки други (види Лука 12,42-48). Такође, то значи и да ће хришћани бити појединачно награђивани – према својим делима. Када Бог казни човека, њему припада слава јер је човеку дао тачно оно што је заслужио (види Откривење 16,4-7). Бог кажњава тачно онако како је кажњени заслужио (Јеремија 51,56). Другим речима, Бог са човеком поступа тачно онако како је човек заслужио (Приче 1,24-33; 5,21-23 и 14,14). Библијском терминологијом речено, човек жање оно што је посејао (Галатима 6,7; 2. Коринћанима 9,6). Аман је пожњео оно што је посејао, а и ми ћемо.

Они који се Богу одупиру на крају ће ипак морати са му се подреде. Када је Аман одлучио да запечати судбину Јевреја није са супротставио само аврамовском завету који је изречен у Постању 12,1-3, него се супротставио и самом Богу. Када је по царској заповести Аман био присиљен да прослави Мардохеја, илустровао нам је начин на који ће сваки бунтовник против Бога морати да га прослави.

***Зато га је Бог и преузвисио и даровао му име које је над сваким именом, да се у име Исусово приклони свако колено оних који су на небу,***

*и на земљи, и под земљом, и да сваки језик исповеди да је Исус Христос Господ на славу Бога Оца* (Филипљанима 2,9-11).

Хајде да не обмањујемо сами себе у вези са овом чињеницом. Једном ће свака особа која је икада живела на земљи морати да се поклони пред нашим Спаситељем и да га призна као Господа. Неверни ће то учинити нерадо, а верни вољно и радосно. Молим се да ви будете у другој групи.

Прича о Аману и његовој смрти нас подсећа да зли на кратко напредују и да ће изненада и у једном трену бити осуђени.

Псалам 73,10-20.

**(8) Као што нас књига о Јестири поучава о Божијем суду, тако нам указује и на упутства за Божанско ослобођење.** Упркос греху Јевреја, укључујући Јестиру и Мардохеја, Бог их је сачувао од уништења које је Аман испланирао за њих. Бог се не радује у кажњавању злих, већ у спасавању грешника тако да могу проводити вечност са њим. Допустите ми да вам у вези са божанским спасењем укажем на неколико лекција које можемо научити из књиге о Јестири:

**(а) Спасење долази од Бога.** Јевреји нису били спасени због праведности Јестире или Мардохеја или било ког другог Јеврејина, већ због Божје верности својим заветним обећањима. Колико год се чинило да је Јестира поступала мудро са царем и Аманом, из текста је више него јасно да је све време Бог радио на ослобађању Јевреја.

**(б) Спасење долази кроз оно што се у првом тренутку може чинити да води у уништење.** Аманови напори за уништење Јевреја су били део процеса кроз који им је Бог обезбедио спасење. Очито је да су Мардохеј и Јестира мислили да су изгубљени. Тако је изгледало. Али Бог је имао другачији план. Јона је био спасен тако што га је прогутала велика риба. У први мах то је изгледало као крај Јониног живота, али се показало да је риба била „средство“ којим је Бог сачувао његов живот. Јевреји су мислили да је са њима готово када су одведени као робље у Вавилон. Ипак, управо то је био начин да Бог сачува свој народ – независно од тога што је у почетку изгледало као да ће престати да постоје. Наше спасење је дошло кроз смрт, сахрану и васкрсење Исуса Христа. У првом тренутку, посматрајући Исуса прикованог на крст, чак су и ученици мислили да је све готово. Али Бог је имао другачији план. Провео је свог Сина кроз смрт, а затим га је подигао из мртвих. Бог нам је омогућио да примимо опроштење греха и вечни живот. Ми живимо када умремо са Христом. Постигемо живот када га изгубимо у Христу. Спасење долази кроз оно што изгледа као пропаст.

**(в) Бог је омогућио спасење и даровао незаслужену могућност грешним људима да му приђу – без милости (незаслужене могућности) то би за људе значило смрт.** Грех је одвојио човека од Бога. Бог не може да пребива у присутности грешног човека, нити грешник може да приђе светом Богу. Илустрацију тога видимо у случају цара Артаксеркса. Закон је одређивао да цару може да приђе само онај кога сам цар позове. Онај ко би

пришао непозван, ако му цар не би пружио своје златно жезло и тако му спасао живот, био би сместа погубљен. Ми не можемо да приђемо Богу, осим по његовој милости, јер нам она даје ту могућност. Како нам је исказао милост? – Тако што нам је пружио самога себе у Исусу Христу. У праведности Исуса Христа имамо право да храбро приступимо Богу.

**(г) Цар је спасао Јевреје због Јестире.** Док сам читао књигу о Јестири, закључио сам да је цар поштедео Јестири живот пре свега зато што ју је волео. А зато што је волео њу, поштедео је животе и онима за које га је молила – целом њеном народу. Бог је нас спасао због Христа, због љубави према свом сину, Исусу Христу. Господ Исус Христос је приступио Оцу и заступа нас пред њим. Због њега, због нашег Спаситеља ми примамо благослов Божји.

Да ли сте престали да се супротстављате Богу и прихватили његове одредбе у вези са опроштењем, спасењем и заједништвом? Молим се да јесте. Али ако још увек нисте, молим се да управо сада примите дар спасења који је Бог припремио кроз заступничку жртву свог Сина, Исуса Христа.

## **ПЕТА ЛЕКЦИЈА**

### **ПРОСЛАВА ПУРИМА: ЈЕВРЕЈСКА КАРНЕВАЛСКА СВЕЧАНОСТ**

#### **(Јестира 8,1-10,3)**

„Све је добро што се добро сврши“, гласи једна стара изрека. Ако је то тачно онда је крај књиге о Јестири суштински важан за наше разумевање књиге и њене поруке. Да ли књига о Јестири има добар крај? По мом мишљењу одговор гласи: Не!

Мардохеј је далеко од онога какав треба да буде Божји човек, и далеко од онога што Свето писмо сматра великим духовним вођом. За Мардохеја се не би пронашло место у галерији хероја вере записаних Јеврејима 11. А ипак је таквим описиван у завршним поглављима књиге о Јестири. Књига о Јестири ниједном не спомиње Бога, али са друге старне тешко да може чешће или узвишеније да помиње Мардохеја. Већина хришћана има високо мишљење о Мардохеју, али о таквом ставу нису подробно размислили. Мада има стварно много потешкоћа да се такво мишљење о Мардохеју подржи, изгледа да нема много оних који те проблеме запажају.

У последња три поглавља књиге о Јестири налазимо три истакнуте теме:

- (1) Јевреји из Персијског царства и њихова велика победа над непријатељима.
- (2) Две „звезде“ књиге о Јестири – Јестира и Мардохеј.
- (3) Порекло празника Пурима који Јевреји славе све до данашњих дана.

Свака од ове три поменуте теме се појављује у позитивном светлу. У искушењу смо да се веселимо са Јеврејима зато што су поразили своје непријатеље. Јестиру и Мардохеја прихватамо као хероје и моделе које треба опонашати. Склони смо мишљењу да је Пурим само још један јеврејски празник, какви су на пример Пасха или Педесетница. Ипак, има нешто погрешно у сликама сваке од поменутих тема.

Као прво, наклоњен сам идеји да је аутор књиге о Јестири искривио поглед на Јестиру, Мардохеја и догађаје који су окруживали све Јевреје који су остали у Персијском царству. То је, наравно, и даље могућност. Ипак, још више сам склон могућности да је аутор искористио ситуацију у Персији како би показао неверу и непослушност Јевреја који су остали уместо да се врате у Јудеју и Јерусалим са оним малим остатком верних Јевреја. Аутор намерно избегава да спомиње Јерусалим, Закон, поуке пророка, молитву, па чак и самог Бога. Верујем да је то учинио са циљем да његова тишина гласно говори. Када наизглед сјајно осликава Јестиру и Мардохеја, он то чини иронично и двосмислено. Аутор нас снабдева са више него довољно информација како бисмо закључили да „јунак“ и „јунакиња“ књиге заправо нису никакви хероји. Док проучавамо ова завршна поглавља, хајде да своје

закључке заснивамо на ономе што у књизи пише узимајући текст онако како је написан, а не онако како га је неко протумачио. Књига о Јестири има много тога да нам каже о Јеврејима из древних времена, из новозаветних времена, али и из данашњих дана. Такође, има много тога да каже и о онима који признају Христа.

### **Мардохеј долази на Аманов положај (8,1.2)**

Не треба да будемо изненађени због Амановог пада. У ономе што читамо из књиге Приче Соломонове, требало би да очекујемо његов пораз: „Покварењака ће поробити кривице његове, биће спутан везама његовог греха“ (5,22).

„Богобојност умножава дане, а године зликоваца ће се скратити“ (10,27). „Праведност беспрекорном пут равна, а злобник пада због злобе своје“ (11,5).

„Добар човек оставља наследство унуцима, а грешникова се добра чувају за праведника“ (13,2).

Нимало не шокира да све што је припадало Аману цар Артаксеркс даје Јестири, а она над тим поседом поставља Мардохеја. У томе видимо оно што називамо „песничка правда“, мада ја не бих био тако брз да Мардохеја прогласим праведном особом имајући у виду горе наведене стихове из Прича Соломонових. Изненађен сам што цар Мардохеју даје свој печатни прстен истог дана када га је одузео од Амана. Могли бисмо помислити да је из претходног случаја цар научио лекцију и да ниједном човеку више неће дати „бланко чек“ предајући му свој прстен. У најмању руку бисмо очекивали да ће цар сачекати док Мардохеја не упозна боље. Али изгледа да се Артаксеркс тих дана баш журио (супротно ономе што о њему читамо у првом поглављу).

### **Јестирино друго појављивање – Молба је услышена (8,3-8)**

Када је Јестира ризиковала свој живот појавивши се пред царем а да није била позвана, није молила само за своје ослобођење, већ за ослобођење свих својих сународника – Јевреја. Ипак, када је цар деловао то је било само у Јестирину корист. Због тога је постојала потреба још једног по живот опасног појављивања пред царем. Том приликом је Јестира молила цара да укине Аманов закон по коме је требало да сви Јевреји у Персији буду истребљени.

Немам примедби што се Јестира појавила пред царем и молила га за ослобођење свих Јевреја. Тај чин је сам по себи веома племенит. Оно што ми смета је основа за ту молбу, основа о којој читамо у стиховима 5 и 6. На који начин побожни Јеврејин треба да упућује молбе цару? Очекујем да се

човек какав је био Данило цару обраћа на темељу аврамовског завета који је записан у књизи Постања: „*Господ рече Авраму: 'Иди из своје земље, од своје родбине и дома свога оца у земљу коју ћу ти показати. Учинићу од тебе велики народ, благословићу те и име ти учинити славним; ти сам ћеш бити благослов. Благословићу оне који тебе благослове, а проклећу онога који тебе проклиње. По теби ће бити благословљена сва племена на земљи*“ (12,1-3).

Бог је обећао да ће проклети оне који ће проклињати Аврамово потомство и да ће благословити оне који то потомство буду благосиљали. Уколико би цар допустио да Јевреји буду уништени, нема сумње да би то било проклињање Аврамовог потомства и ставило би га под Божју осуду. Због аврамовског завета Артаксеркс није смео допустити да Јевреји буду повређени. Напротив, требало је да их заштити. Од тога би имали корист и он и цела његова царевина.

Јестира се није позивала на Божју Реч. Није се позивала чак ни на царско здраворазумско резоновање у вези са исправним и погрешним. Обраћајући му се позивала се на његову љубав према њој и то што би се са њом могло догодити када сви Јевреји буду побијени. Не зна како би могла поднети чињеницу да ће сви њени сународници умрети. Аманов план ће сломити њено јеврејско срце. Ако цар намерава да, као пре и даље ужива у њеном присуству, неће допустити нешто што би њу лично могло да опустоши. Говорећи у моралном смислу, никако се не бих усудио да Јестирин поступак назовем „чинити исправно без обзира на цену“.

Како год, ствар је успела. Цар је Јестиру подсетио колико јој је склон тиме што је обесио Амана и њој дао сав његов посед, а све због његове смишљене пакости према Јеврејима (стих 7). Шта више, учинио је и корак даље дајући њој и Мардохеју<sup>29</sup> дозволу да напишу нови закон који би могао да поништи закон који је у царско име изradio Аман. Мардохеј је добио дозволу да напише тај закон и запечати га царским печатним прстеном, учинивши га на тај начин званичним и неопозивим документом. Цар ни овог пута није тражио да прегледа закон пре него што је постао правоснажан и применљив. У то време цар сигурно више није био онакав човек какав је био раније када је тражио савет од својих мудраца и када је у обзир узимао све последице једног неопозивог закона (види 1,13,22).

---

<sup>29</sup> Разлог због кога кажем да је дата власт за писање тог новог закона и Јестири и Мардохеју налази се у речи „**ви**“ у стиху 8. Дакле ради се о множини која казује да је цар говорио обома, и Јестири и Мардохеју.



## Декрет Јестире и Мардохеја (8,9-14)

Писари су позвани и Мардохеј им је диктирао одредбе прогласа који је желео да учини законом царства. Слично као закон Амана, овај закон је писан у царско име и запечаћен царским печатом. Подсетимо се Амановог закона у царско име.

*Првог месеца тринаестог дана позвани су цареви писари. Записано је све што је Аман заповедио царским заповедницима, управитељима свих области и главарима свих народа, свим областима њиховим писмом и сваком народу његовим језиком. Записано је у име цара Артаксеркса и запечаћено царским печатним прстеном. Послана су писма по гласницима у све цареве области да се истребе, побију и униште сви Јевреји – младо и старо, деца и жене – у једном дану. И то тринаестог дана дванаестог месеца адара, и да им се добра заплене. Препис писма је учињен законом за сваку област и објављен сваком народу како би се припремили за овај дан. По царској заповести, гласници су кренули у журби, а закон је оглашен на двору у Сусану. Цар и Аман су сели да пију док је град Сусан био сметен.* (Јестира 3,12-15)

Попут Амана и Мардохеј је позвао царево писаре. Он је диктирао, а они су записивали. Попут Амановог декрета, и овај је био законско допуштење да се „истребе, побију и униште... младо и старо, деца и жене.“ Оба закона су, такође, давала дозволу да се задрже поседи поражених као ратни плен. Поред сличности постојала је и разлика, а тицала се начина на који је декрет објављиван. У осмом поглављу је чак два пута записано да су гласници који су разносили Мардохејев проглас јахали „најбржа царска грла“ (8,10 и 14). Чему тај додатни детаљ? Верујем да је то стога да би било потпуно јасно како иза тог новог закона који је супротан старом, стоји сам цар. Цар можда није могао да повуче закон који је једном учињен правоснажним, али је свакако могао показати да је на страни Јевреја. Чињеница да су гласници јахали царево коње, очито је свима стављала до знања шта је царево воља.

У новом закону је писало управо оно што је Јестира молила од Артаксеркса – да се анулира деловање Амановог закона. Наиме, тај нови закон не само да је Јеврејима омогућавао самоодбрану, него им је давао и право да се освете. У самоодбрану је било укључено право да се групишу и организовано бране ако би били нападнути. Али оно што је писало у Мардохејевом закону је Јеврејима омогућавало много више од тога. Имали су право да раде све оно што је по Амановом закону било допуштено њиховим непријатељима. Дакле, било им је допуштено да „истребе, побију и униште“, и то не само оне који би их напали него и „...сваку војску народа који би их напали... са њиховом децом и женама...“ Можда ја читам између редова, али изгледа ми да је Јеврејима дато право да убију све које сматрају својим непријатељима – па чак и своје потенцијалне непријатеље.

Оно што ћу рећи није популарно, али морам то да кажем. Још од времена Јестире Јевреји славе Пурим као подсећање на пораз својих непријатеља. Мислим да закон који им је дозволио да поубијају своје непријатеље у Персији није био друго до геноцид раван оном који је у нацистичкој Немачкој допуштао да Јевреји као раса буду истребљени. Геноцид је геноцид независно да ли га практикују Јевреји или је усмерен против Јевреја. По мени су Јевреји јако недоследни када, са једне стране протестују против бруталности нациста, а са друге стране славе покољ који су извршили над Персијанцима. Интензитет зверства у ова два случаја је можда био различит, али суштина је и даље иста. Мардохејев закон је дозвољавао Јеврејима да са Персијанцима поступе на исти начин на који је то Аманов закон омогућавао Персијанцима да поступе према Јеврејима.

Једно треба запазити. Јеврејима је дато законско право да као ратни плен задрже оно што су одузели од својих непријатеља (види 8,11). То је било преокретање Амановог закона (види 3,13), али и у сагласности са законом који су Јевреји добили преко Мојсија, а односио се на оне временски удаљене непријатеље Јевреја (види Поновљени закон 20,14.15). Упркос чињеници да је задржавање ратног плена био легални чин, ниједан Јеврејин није за себе задржао власништво својих непријатеља (види Јест. 9,15.16), са изузетком Јестире. Она је задржала све што је припадало Амону (види 8,1). Поступивши тако није прекршила закон, али ипак није била у сагласности са поступком свих других Јевреја у персијском царству.

### **Радост за Јевреје и почаст за Мардохеја (8,15-17)**

Мардохеј је дочекао свој тренутак славе. Изашао је из царевих одаја одевен попут цара – одевен слично као у оној прилици када је седео на коњу а Аман ишао пред њим и објављивао становницима Сусана да је то човек кога цар жели да почаствује. Али сада је могао да задржи своју царску одору и своју круну. Оно што је тада био само неколико сати, сада је био стално.<sup>30</sup> Град Сусан је био узнемирен када се прочуо Аманов закон (види 3,15). Сада су, међутим, градом одзвањали поклици радости. Да ли је то било зато што је Мардохеј постао „фин“ човек? Мора да су га сматрали бољим човеком од Амана. Могуће да су становници Сусана (већи број њих су попут Јевреја и сами били странци који су ту доведени пошто је њихова земља поражена у рату) били узнемирени Амановим законом, јер су као мањина и сами били изложени великој опасности. На Мардохејев закон гледали су као на предност коју бар једна мањина почиње да стиче.

Одређена доза страха од Мардохеја и других Јевреја била је разумљива. Тај страх је видљив у 8,17 и 9,2.3. Јестира и Мардохеј су имали

---

<sup>30</sup> Ипак, није то трајало дуго. Претпостављам да се завршило када је на Артаксеркса, у његовим двадестим, успешно извршен атентат.

директан приступ цару Артаксерксу, а поврх тога је Мардохеј заузео и положај који је раније имао Аман, положај који му је давао велику моћ. Постао је нешто као „кум“ коме нико није желео да стане на пут. Био је то ваљан разлог људима да почну да се изјашњавају као Јевреји и да лепо говоре о Јестири, Мардохеју и уопште о Јеврејима. Ипак, не треба да се заваравимо и да помислимо како је велики део тих „нових Јевреја“ прихватио јеврејску веру. Како се чини чак су и прави Јевреји из Персије окренули леђа вери својих отаца. Због тога су и остали у Персији. Што се тиче „нових Јевреја“ тешко да се ту радило о „евангелизационој“ победи. Једноставно, то су били људи који су се бојали Јевреја, чак толико да им је више одговарало да се изјашњавају као Јевреји, него да им се супротставе.

Колико год је то био тријумфалан тренутак за Мардохеја, био је тријумфалан и за све друге Јевреје у Персији. У свим деловима царевине Јевреји су празновали и гостили се. За све тамошње Јевреје то је била „светлост, милина, радост и част“ (види 8,16). Али шта то значи имати светлост, милину, радост и част? Мислим да то значи следеће: Јевреји су тада, и то од стране својих непријатеља, били високо уважавани. Рекао бих да милина и радост описују реакцију на новостечени статус у царству. Захватили су их одушевљење, нада и оптимизам, будући да су знали за своје законско право на одбрану од непријатеља.

Нисам сигуран шта би у четири поменута елемента значило да им је то било „светло“. Требало је да буду светло многобошцима. Дакле, шта значи да је то њима, Јеврејима, било светло? Посматрано све заједно, те изразе не налазим у поглављима 28-30 књиге Поновљеног закона, нити да су то речи обећања и наде које су прешле преко усана пророка Израела и Јудеје. Другим речима, популарност и срећа Израелаца се не појављују као благослов који им је Бог обећао, а који је резултат њихове љубави и службе њему. Више сам склон да на поменуте термине гледам као на оне које човек може да очекује из културе Сусана и других лажних религија народа у царству. У једној реклами за пиво се каже: „Нема бољег од овога.“ Рекао бих да је управо овакву идеју имао аутор описујући расположење Јевреја у том тренутку историје у Персији.

### **Победа Јевреја над непријатељима (9,1-10)**

Прошло је скоро девет месеци од онога што смо читали у осмом поглављу до догађаја из деветог поглавља (види 8,9 и 9,1). Јевреји у Персијском царству су били одушевљени законом који је у царско име израдио Мардохеј. Закон им је давао право да се бране када их 13-тог дана 12-тог месеца непријатељи нападну. Дао им је право и на контранапад, као и на то да побију своје непријатеље, укључујући у то убијање и жена и деце тих непријатеља. Једном када униште своје непријатеље, могу да имају нови, чист почетак.

Стихови 9-10 у деветом поглављу описују победу Јевреја над непријатељима заказаног дана за бој (23. дана, 12. месеца). Оног дана када је Аман намеравао да истреби Јевреје из целог царства, Јевреји су потукли своје нападаче. Судбоносног дана су се окупили и прегазили непријатеље. Нико није могао да им се одупре. Сви који су то покушали доживели су пораз. Разлог томе налазимо записан у књизи. **Прво**, страх је спопао њихове непријатеље. Противнике Јевреја је захватио ужас јер су Јевреји били непобедиви. **Друго**, нејевреји су се силно бојали Мардохеја јер је његова власт, а вероватно и ватреност којом је „нападао“ сваки посао, обесхрабривала било какво противљење. Вести о његовој величини су се брзо пронеле царством. Он је био Голијат за своје персијске непријатеље. Вести о његовој моћи су утишавале сваки ветар који би дунуо у „једра“ оних који су се донедавно тако храбро супротстављали Јеврејима.

Кренувши у бој, Јевреји су установили да својим непријатељима могу да раде шта год пожелеле (види 9,5). Треба имати на уму да бој није био равноправан. Наиме, Јевреји су на својој страни имали моћне савезнике. Не само да су имали право да својим непријатељима раде то што су ови смели да раде њима, него су имали и видљиву подршку оних који су се налазили на позицијама власти. Сви они су се трудили да Јеврејима помогну што више могу (види 9,3). Сви који би се супротстављали Јеврејима, борили су се у унапред изгубљеним биткама. Тога дана Јевреји су само у Сусану поубијали 500 својих непријатеља, међу којима је било и десет Аманових синова (види 9,6-10).

### **Јеврејима у Сусану је одобрен још један дан војевања (9,11-15)**

Када је цар чуо да је у Сусану побијено 500 јеврејских непријатеља, вест је поносно саопштио царици Јестири. То је несумњиво био показатељ да се нешто слично догодило широм царства. Јевреји су били у „главној улози“. Све што је Јестира молила или предложила постигло је успех. Цар је био спреман да позитивно одговори на било коју нову царичину молбу, па ју је питао да ли жели још нешто. Јестира је имала молбу. Желела је да цар Јеврејима који живе у Сусану омогући додатни дан за уништавање својих непријатеља, као и да се тела десеторице Аманових синова обесе на вешала које је Аман подигао и на која је и сам био обешен.

Јестирин молба нити је охрабрујућа нити утешна. Зашто је тражила још један дан за затирање само у главном граду царства, у Сусану? Да ли зато што су у Сусану живели Мардохејеви непријатељи? Да ли је то омогућавало Мардохеју да се још један дан свети својим непријатељима? Да ли је то зато што ће у том додатном дану Јевреји у Сусану имати значајну предност над својим непријатељима? Непријатељи Јевреја су имали један дан да их униште и одузму им поседе, 13-ти дан 12-тог месеца. Што значи да тог, наредног дана, више нису имали право да нападају Јевреје само зато

што су Јевреји, али Јевреји су имали право да нападну сваког кога су сматрали својим непријатељем. Тешко да би се то могло назвати поштеном и фер ситуацијом. Да појасним: Јеврејима је дато право да убију сваког кога би сматрали својим непријатељем, док те нападнуте особе не би имале законско право да се бране. То је било баш оно што је предвиђао Аманов закон, само што су сада Јевреји били ти који су фаворизовани.

Цар је испунио Јестирину молбу. Аманови синови су обешени на вешала која је њихов отац подигао за Мардохеја. Јевреји у Сусану су навалили на своје непријатеље и тог дана поубијали још 300 људи. Ништа није задржано као ратни плен.

### **Јевреји се госте и прослављају (9,16-19)**

Ситуација у Сусану је јединствена. Само је тамо Јеврејима одобрен још један дан напада на непријатеље. У осталим деловима царства се битка завршила 13-тог дана 12-тог месеца. И тако, док су Јевреји у Сусану нападали своје непријатеље, у другим деловима царства су Јевреји већ прослављали своју победу. Поубијали су 75.000 својих непријатеља. Данашњим речником речено „Време је за Лав“ (или Јелен), време за јело, пиће и радост – празник. Јевреји у Сусану су морали да сачекају цео један дан и прославу да почну 15-тог дана у месецу. То је објашњење аутора у вези са тиме зашто се Пурим одржава у два различита дана.

### **Објављивање Пурима као јеврејског националног празника (9,20-32)**

Независно од тога да ли се празнује 14-тог или 15-тог, Пурим је славље због великог успеха Јевреја – толико великог да је Мардохеј та два дана прогласио националним празником. Као и претходна два декрета (један Амана и један Мардохеја) и овај је учињен законом. Онако како је описан у наведеним стиховима, у вези са Пуримом ме узнемирују три ствари.

**(1) Празник Пурим није установио Бог, него човек.** Аутор књиге нас јасно обавештава: „Јевреји су установили и обавезали себе“ (9,27). Други празници, нпр. Пасха или Педесетница, јесу библијски празници које је установио сам Бог наложивши људима да их светкују (види, нпр. Излазак 12,1-20). Празник Пурим је јеврејски „изум“ на који је Мардохеј обавезао све Јевреје. Постоји велика разлика између празника које је успоставио Бог, и оних које су одредили људи. Пример првог је Пасха, пример другог је Пурим.

**(2) Јевреји су славили победу над својим непријатељима.** Аутор књиге нас обавештава да се Пурим прослављао оба дана, и 14.тог и 15-тог

дана истог месеца, јер „...тих дана су Јевреји одахнули од својих непријатеља“ (9,22). Јевреји су прослављали своју, а не Божју победу. То славље је више било као оно какво има фудбалски тим који је освојио „Лигу шампиона“. Уопште нема речи о Божјој милости, већ просто као да чујемо текст песме „Ми смо шампиони“.

**(3) Празник Пурим се светкује значајно другачије од празника које је Бог установио.** У Изласку 15 или Судијама 5 читамо о древним Јеврејима и томе како су реаговали када им је Бог подарио велике победе над непријатељима. У сваком од тих случајева „прославе“ које су следиле након победа нису садржавале самохвалу ни на који начин. Били су једно у обожавању. За победу се просто славио и обожавао Бог - Јахве, јер је Он био тај који им је победу прибавио. У тексту који проучавамо Мардохеј је одредио начин на који Јевреји треба да прослављају управо успостављен празник – Пурим. „*Нека то за њих буду дани гозбе и радости када ће слати дарове свакоме из суседства и сиромашнима*“ (9,22б). Ниједан библијски јеврејски празник се не прославља на такав начин. Нема приношења жртава, нема помињања Бога, његових дела, његовог карактера или његове Речи. Ту нема обожавања већ само прославе. Много је сличније дочеку Нове године на градском тргу у Београду, или карневалу за „празник мимоза“ у Херцег Новом, него Пасхи или Пентекосту у Јерусалиму.

Ако мислите да претерујем, допустите ми да цитирам нашег савременика јеврејског рабина Јосифа Телушкина који овако пише о томе на који начин данашњи Јевреји држе празник Пурим и видите личи ли вам то уопште на библијске празнике за које знате?

„Вероватно најстарија заповест у јеврејском закону је она која повезује Пурим, а која налаже Јеврејима да пију све до тачке када више не могу да запажају разлику између 'благословен Мардохеј' и 'проклет Аман'.

Мада су лечени алкохоличари, људи са здравственим проблемима и они који планирају да возе слободни од држање ове наредбе, велики број Јевреја се током Пурима озбиљно напије. Уосталом, колико често човек може да ради нешто што је крајње погрешно, а да за то буде похваљен јер је испунио заповест?

Обавеза да се пије увелико проистиче из потребе да Пурим буде један од најрадоснијих празника у јеврејском календару. Аман, један од древних претходника људи какав је био Хитлер, сковао је заверу да убије све Јевреје. Међутим они су покварили његов план, а потом се осветили замало масовним убицама и онима који су их подржавали (види Јестиру).

Рабини су били толико заљубљени у Пурим да су објавили начело: 'Од почетка адара (месец у који пада Пурим) ми увећавамо наш осећај среће'. Шта више, они су предсказивали да ће се Пурим држати чак и у

време месијанских дана када ће готово сви други јеврејски празници бити укинати.

Пурим се слави један дан 14-тог адара, само месец дана пре Пасхе; у Јерусалиму, Хеврону, и старом граду Сафеду, празник се одржава један дан касније. Та чудна разлика је због изјаве у књизи о Јестири (9,18.19) која одређује да се Пурим држи један дан касније у ограђеним градовима (Јерусалим је у време писања књиге о Јестири још увек ограђен зидом). На тај начин свако ко жели да празнује Пурим два дана, то може да чини 14-тог адара било где у земљи, а 15-тог у Јерусалиму, Хеврону или старом граду Сафеду.

Као и мушкарцима, и женама је заповеђено да слушају јавно читање свитака из Јестире. Читало се у синагогама усред пијанки. Готово сва деца, али и неки одрасли, на службу долазе са реквизитима за прављење буке, па са њима подужу буку када год се спомене Аманово име. Будући да се у књизи о Јестири Аман помиње више од педесет пута, читање стално прекидају узвици и бука реквизита за буку. Стога што јеврејски закон захтева да људи чују сваку реч из свитака из Јестире, особа која чита не сме да настави све док се бука не утиша.

Иако Јевреји у синагогу долазе нормално обучени у одела и хаљине, за време Пурима су одевени као да иду на бал под маскама. Бројне жене се облаче да би личиле на царицу Јестиру а мушкарци на Мардохеја, међутим виђао сам и такве који се обуку да личе на роботе или припаднице „Женске ослободилачке армије Сусана” (персијски град у коме је отпочела прича о Пуриму).

Службу у синагоги обично прати „журка” на којој је обавезно опијање. Чланови заједнице веома често изводе пародије засноване на причи о Пуриму (види Јестиру). У вези са Јестиром има много измотавања, гуркања, несташлука и веселја у школама, али и међу учитељима и рабинима и то са традиционалним текстовима којима се у другим приликама указује поштовање.

Наредна заповест за Пурим је да се другим Јеврејима шаљу дарови (храна и пиће). Минимум који човек сме дати су две порције различите хране која је већ спремна за конзумирање. Током година како је јеврејско друштво постало богатије, ти дарови су постали разноликији, а бројни људи их шаљу великом кругу пријатеља.

На Пурим је људима заповеђено да дарују свима, чак и просјацима за које би се могло веровати да злоупотребљавају прилику. Тог дана када Јевреји разуздано славе, не постављају се никаква питања. Када сам студирао на универзитету „Јешива“, биле су две жене које су свако јутро и свако поподне сачекивале студенте и од њих просиле новац. Један рабин за кога сам знао да је веома великодушан човек, никада им није дао новац. Рекао ми је да то што им не даје ништа има посебан разлог. Међутим, када би дошао Пурим постарао би се да им да нешто новца.

Током историје, бројне јеврејске комуне и породице су успоставиле свој посебни годишњи „Пурим” празник којим обележавају годишњице догађаја у којима су, као појединци или као заједнице спашени од смрти из руку антисемита. Седамдесетих година прошлог века један познати амерички рабин је био међу онима које су киднаповали муслимански терористи и држали их у Вашингтону. Сви таоци су преживели, а рабин је од тада баш на тај дан сваке године почео да држи посебан Пурим, прослављајући га са својом породицом.

Следећа заповест повезана са празником који подразумева учествовање у великом свечаном оброку познатом под називом „Пуримски оброк”. Десерт који се после главног јела уобичајено служи и једе све време празника су мали колачи од печеног теста пуњени са сецканим кајсијама, семеном мака или некаквим другим надевима. Током „милости” после оброка изговара се посебна молитва захвалности Богу за чуда која су се догодила у данима Мардохеја. Нацистичким вођама је одржавање празника Пурима несумњиво биле добро познато. Јулије Стречер, вероватно најзлобнији антисемита међу онима који су се бранили на нирнбершком процесу, викао је док је марширао према вешалима.<sup>31</sup>

### **Двојица почаствованих: почаст Артаксерксу и почаст Мардохеју (10,1-3)**

Цар Артаксеркс (међу секуларним историчарима познат под именом Ксеркс) је као суверен једне од највећих империја свих времена био најмоћнији човек на земаљској кугли, а у завршним стиховима књиге о Јеститри читамо да је наредио сакупљање пореза у свом царству. Политички опоненети због тога не славе оне који су на власти. Напротив, покрећу протесте. Напомена о порезу је последње што аутор књиге наводи о цару и његовој владавини.

Супротно томе, Мардохеј добија много пажње. Док аутор у свом излагању цару посвећује једну тачку свог излагања, Мардохеју посвећује скоро пет тачака. Уместо да исказује почаст цару, наш аутор даје велике завршне почести Мардохеју. Пише о његовом ауторитету, његовим достигнућима, његовој снази и његовој величини – овај хвалоспев звучи готово као рекламни спот политичара у изборној кампањи.

Каже нам се да је Мардохеј био велики човек. Био је велик стога што се у хијерархији власти налазио на другом месту – одмах иза цара. Био је велик због онога што је учинио, као и због власти коју је имао. Био је велик

---

<sup>31</sup> *Jewish Literacy, The Most Important Things to Know about the Jewish Religion, Its People, and Its History*, Rabbi Joseph Telushkin (New York: William Morrow and Company, Inc.), 1991, pp. 578-580.



међу Јеврејима јер су га сународници веома ценили. Имао је наклоност својих земљака јер је радио у њихову корист и тражио добробит за њих.

Све наведено звучи баш сјајно, зар не? Али бити велик у очима људи није исто што и бити велик у очима Бога. Бити велик међу људима није исто што и бити побожан. Мардохеј јесте био велик, али немамо ни најмањи разлог да га сматрамо побожним. Како би побожан човек могао да прими заслуге за спасавање својих сународника, а да при томе чак ни не спомене Бога?

## ЗАКЉУЧАК

Нешто не ваља са овом сликом. Догодило се велико ослобођење, али то ослобођење је резултат Божјег провиђења, а не човекове моћи. Књига о Јестири би требало да нас подсећа на Божју величину и да нас упозорава на опасност од ковања људи у звезде. Како не бисмо постали исувише занесени Мардохејем као ослободиоцем Јевреја, требало би да се сетимо да су због његове тврдоглавости и глупости ти исти Јевреји и допали у опасност.

Књигу о Јестири морамо тумачити у светлу целе Библије, због чега се у њој и срећемо са озбиљним проблемима. Књига казује о спасењу Јевреја у целој персијској империји. Говори о величини Јестире и Мардохеја. Упознаје нас са новим јеврејским празником – Пуримом. Ако је све о чему у њој читамо од велике важности, зашто се у другим библијским књигама она, њене главне личности или догађаји из ње, ни један једини пут не спомињу? Зашто остатак Библије игнорише књигу о Јестири и оно што је у њој записано? Када читамо књиге Немије и Јездре – књиге које се по времену о коме казују налазе у истим оквирима са Јестиром – зашто у њима нема чак ни наговештаја о Јестириној књизи?<sup>32</sup> Да нема књиге о Јестири, не бисмо знали апсолутно ништа о догађајима у Персији у то време. Зашто?

Мислим да сам на крају ипак почео да схватам. Оно што су Јевреји мислили да је важно, оно што доминира књигом о Јестири, нису ствари Божје и нису заиста ни од каквог вечног значаја.<sup>33</sup> Јевреји који су остали у Персији се нису вратили у Јудеју и Јерусалим где је живела мала група Јевреја (приближно 50.000) у рушевинама некад великог царства (види нпр. Јездра 3,10-13; Немија 1,1-3).

У то време су постојала два царства. Једно је било велико и славно персијско царство. Проблем са тим царством био је тај што је било привремено, а што је још горе, било је под утицајем сатане (види Данило 10,20). Друго „царство“ је било земаљско и вечно царство Божје. Било је у Јерусалиму и Бог је обећао да ће ту пребивати и показати своју присутност. Јерусалим је био град у који је требало да долазе сви народи и да обожавају

---

<sup>32</sup> Једино од свега што пише у књизи о Јестири, а што се може наћи и на неком другом месту у Библији јесте једно помињање Артаксеркса у Јездри 4,6.

<sup>33</sup> При чему, дакако, на страну остављам вечну казну као последицу човековог греха.

Бога. Мада је земаљско царство било далеко од тога да је импресивно, ипак је било место где је Бог пребивао и благосиљао. Управо то место су персијски Јевреји одбацили одабравши да остану у окружењу просперитета и раскоши многобожачког царства.

Све што читамо о Јестири, Мардохеју и Јеврејима у персијској империји, наводи нас на мисао да су ти Јевреји мало рачунали са царством Божјим, али су зато били веома заинтересовани за привремено персијско царство. Разлог због кога други делови Библије занемарују људе и догађаје из књиге о Јестири, мислим да лежи у томе што она пише о Јеврејима преокупираним погрешним царством – оним које није вечно. Нема сумње да је Бог на делу у свему што се догађа у књизи о Јестири, али то не запажају ни Мардохеј, ни Јестира, ни други Јевреји, али ни Персијанци. Супротно томе, видимо да је фараон препознао руку Божију над Јосифом; Навуходносор је признао и прославио Даниловог Бога. Али у Персији се то није догодило.

Размишљајући у завршним поглављима књиге о Јестири, подсетио сам се Исусовог искушења: **„Опет га поведе ђаво на врло високу гору, и показа му сва светска царства и њихову славу, и рече му: даћу ти све ово, ако паднеш и поклониш ми се. Тада мурече Исус: Клањај се Господу, Богу своме, и њему једином служи.“** (Мт. 4.8-10).

Сатана је нашем Господу понудио земаљска царства надајући се да ће Он одустати од предања Очевом, вечном царству. Сатана у свом искушавању Господа Исуса није успео. Али, чини ми се да је Мардохеј подлегао том искушењу. На крају књиге о Јестири читамо да о Мардохејевој величини пише **„...у књизи дневника о времену царева Мидије и Персије“** (Јестира 10,2). Велики број оних који проучавају Библију указују на сличност ове изјаве са онима које налазимо у библијској историји. Допустите ми да укажем на једну суштинску разлику. Постоји бесконачна разлика између дела неке особе записане **„...у књизи дневника о времену царева Мидије и Персије“** и дела особе која су записана у књигама дневника о царевима Израела и Јудеје. Исто тако, постоји бесконачна разлика између тога да је нечије име записано у књизи Живота, и да је записано у било којој другој књизи, па била то и најпознатија историјска књига.

Књига о Јестири је слика – и то не нарочито лепа – о Јеврејину који је неверан и непослушан. Није ни чудо што су Јевреји у Персији у опасности. Није ни чудо што се дела Мардохеја и других Јевреја не разликују много од дела пагана у Персији. Није чудо што у књизи нису чак ни споменути: молитва, покајање, Свето писмо, вера или Бог. Књига је опис многобожачких Јевреја, оних Јевреја који су повезани са „Вашаром таштине.“

Не можемо а да се не присетимо речи нашег Господа: **„Јер шта користи човеку да задобије сав свет, а живот свој изгуби?“** (Мк. 8,36).

Позиција, власт и престиж Јестири и Мардохеју (друге Јевреје који су остали у Персији да ни не спомињем) нису пружили вечну корист. Последица? – Упркос наизглед сјајним догађањима из књиге о Јестири, људи и догађаји описни у њој се не спомињу нигде другде у Библији. Веома значајно је, али и тужно, што ни Јестиру ни Мардохеја не налазимо у „дворани славних“ о којима читамо у Јеврејима 11.

Исту грешку какву су, у вези са царством Божијим, учинили Јевреји у Персији, учинили су и Јевреји за време Исусовог боравка на Земљи. Они су, такође, били заплетени у световно царство својих дана и силе која је са тим царством ишла. Плашили су се „царства“ о коме је Исус говорио. Плашили су се да би могли изгубити позицију и власт коју имају у овом свету, јер су били мало заинтересовани за Божје царство које долази. Нису тражили благо на Небу, него су тражили благо на Земљи, отимајући чак и од удовица (види Мт. 23,14). Не само да сами нису улазили у Царство, већ су и друге спречавали да уђу (види Мт. 23,13). Зар смо изненађени што су и они на гозби (види Мт. 23,6).

У вези са царством небеским чак су и Исусови ученици исказивали исти световни начин размишљања. Били су више заинтересовани за силу и престиж Царства, него за само Царство. Желели су за себе истакнуте улоге. Били су жељни да успоставе царство, али не и да на њега чекају (или трпе). Требало им је заиста дуго док нису схватили и прихватили оно што је Господ говорио о царству Божјем.

Ни ми нисмо другачији. Веома смо слични Јестири, Мардохеју и Јеврејима који су се супротстављали Исусу и његовим ученицима. Ако смо поштени, признаћемо да нас веома привлачи ово привремено царство. Оно нам се чини реалним, док нам царство Божије изгледа удаљено и недодирљиво. Да ли смо спремни да критикујемо Јевреје у Персији због начина на који су допуњавали Божју Реч, тако да је њихово богослужење постало развратна самоправедна светковина? Мислимо ли да су само древни Јевреји пропустили да препознају Божију руку на делу па су себи приписали то што је Он учинио? Ми данас чинимо то исто.

Размишљам о коринтској цркви како нам је описана у Новом завету. У првом поглављу 1. Коринћанима, запажамо да је црква већ постала исувише оријентисана на људе. Хришћанство и библијски морал су тако брзо одгурнути у страну, да су чак и многобошци били шокирани оним што су ти свети радили (види 1. Кор. 5.1-8). Трезвено прослављање Господње вечере је деградирано на ниво секуларних пијанки због којих су неки болесни, а неки су већ и умрли (види 1. Кор. 11,17-34). Богослужбе које су карактерисале спремност на жртву, брзо су почели да карактеришу самоправедност и грех (види Изл. 32; 1. Кор. 11).

За старозаветне свете из времена Јестире, обожавање и служба су били одређени Законом. Божји закон није прописао стандард само за понашање Јевреја, већ и за духовну борбу и богослужење (обожавање). У

књизи о Јестири Закон се не помиње ниједан једини пут. Наше понашање, служење и обожавање треба да буду вођени Речју Божјом. Како само брзо безбожна култура у којој живимо успева да се увуче у наше размишљање и наше понашање, а наше обожавање прометне у супротност ономе што Бог од нас захтева и за шта нас оспособљава. Хоћемо ли да се ругамо Јеврејима који прослављају Пурим тако што одушевљено чине ствари које Стари завет забрањује? Добро би било да размислимо о томе шта ми радимо. Запитајмо се: Колико је онога што радимо мислећи да служимо Богу и да га обожавамо, заправо супротно његовим налозима.

Хајде да књигу о Јестири не завршимо оборених духовних носева због Јестире, Мардохеја и Јевреја у Персији. Завршимо је питајући се да ли нам се свиђају њена два главна лика, и шта би требало да чинимо да будемо онакви људи какви Бог жели да будемо. Хајде да прво тражимо Царство Божије, а све друго у нашим животима да сматрамо мање вредним. Никако не узвисујмо човека, и не заборављајмо Бога. Књига о Јестири описује „тамну страну“ Јудаизма оних дана, док Јездра и Немија успостављају примере које треба да следимо. Запажајмо Божју руку на делу, чак и у световним догађајима и међу безбожним званичницима и политичарима. Богу припада слава због великих ствари које је учинио, које чини и које ће чинити.